

Duizenden hebben een leven

zonder liefde geleid, niet één

een leven zonder water.

W.H. Auden

200-03SP. 17972

Oorspronkelijke titel: *Water Stories*

Vertaald in het Nederlands door Nicole Rossel.

Mede tot stand gekomen door financiële steun van ICCO, Fabrique, Provincie Noord-Brabant en WL | Delft Hydraulics.

Copyright © IRC International Water and Sanitation Centre, 2003.

IRC geniet auteursrechten onder akte van de Universele Auteursrecht Conventie. Desondanks is het toegestaan materiaal uit deze uitgave, in geheel of in gedeeltes, voor educatieve, wetenschappelijke of ontwikkelings-gerelateerde doeleinden, anders dan commerciële doeleinden, te reproduceren. Onder voorbehoud van (a) een volledige citering van de bron en (b) het schriftelijk informeren van het IRC, P.O. Box 2869, 2601 CW Delft, Nederland. Tel. +31(0)15 219 29 39, Fax. +31(0)15 219 09 55, e-mail: publications@irc.nl.

Ontwerp: Fabrique, Delft, Nederland

Druk: Verzorgd door Meester en de Jonge, Lochem, Nederland

ISBN 90-6687-040-0

Spraakwater

Sascha de Graaf (ed.)

LIBRARY IRC

PO Box 93190, 2509 AD THE HAGUE

Tel.: +31 70 30 689 80

Fax: +31 70 35 899 64

BARCODE: 17972

L.O:

200 03SP

Inhoud

Voorwoord 8

Tranenlachen Paul van Vliet, Unicef-ambassadeur, Nederland	13
Plons Beverley Nambozo, Oeganda	16
Natuurlijke ongediertebestrijding Silena Vargas, Colombia	19
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, wie moet ik de emmer geven? Brian Little, Groot-Brittannië	20
Loze beloften Enatjenta Melaku, Ethiopië	23
De kunst van het baden Pamela Lee Ann Stier, Brazilië	24
Water Gedicht door Alexander, Canada	27
Het potlood of de emmer? Nancy J. Haws, Bolivia	29
Een ezel, een storm en een vijandelijke regenbui Misheck Kirimi, Kenia	30
Regendans Peter McIntyre, Groot-Brittannië	33
Een kijkje in de wereld van de vis Ashish Singh en Nikeeta Singh, India	35
Het avontuur van Willie Waterdruppel Jemi S. Katko (9 jaar), Finland	36
De Tantaluskwelling Rashid Pelpuo, Ghana	39
De vlinder Arlex Sanchez Torrez, Colombia	40
Het ontstaan van de Amazone een Juruna indiaan, Brazilië	45
Betoverd water Arturo González, Mexico	46
Satelliet versus termiet Jean Yves Clavreul, Ivoorkust	49
Regen is altijd een zegen Gail L. Fiorini-Jenner, Verenigde Staten	51
De eerste indruk Corine Otte, Nederland	54
Sinnan en de Shannon Christopher Moriarty, Ierland	56
Vrouwen putten hoop uit water Lucy Akanboguure, Ghana	58
Waterwerken Mary Cahill Kurpiewski, Verenigde Staten	62
Een jaarlijks ritueel Rosalie Castro, Filippijnen	66
Eigen schuld, dikke bult! Corina van der Koppel, Nederland	69
Rode putten, groene putten M.I. Zuberi, Bangladesh	72
Waterballon, waterballon Gedicht door Patrick, Canada	75
Zwem je sterk Nancy Moffett, Verenigde Staten	76
Gemengde gevoelens Silena Vargas, Colombia	81
De roep van de rivier Pratima Singh, India	82
De Friendship Highway in Tibet Dick Kanters, Nederland	84
De helende kracht van schoon water Ibe Samuel Onwuchekwa, Nigeria	87
Hoog water Bunker Roy, India	89
Kinderdijk Dick Kanters, Nederland	92
De grote moeder genaamd Mekong Charles Bautista, Filippijnen	95
De juiste beslissing Abdulla M. Al-Thari, Jemen	96
Water Gedicht door Meish Goldish, Verenigde Staten	99

Maximaal 40 kubieke meter Maher Abu-Madi, Palestina 100
Een brug te ver Peter Goedhart, Nederland 102
Een kwestie van smaak Rasheed Abiodun Ayeni, Nigeria 106
Een huis aan het water Ratan Budhathoki, Nepal 109
Een waterig bestaan Barbara Earth en Boonrada Amarutanunda, Thailand 110

Foto's 114
Sponsors 115
Dankwoord 116

Voorwoord

Water is een essentieel onderdeel van het leven. Toch hebben grote delen van de wereldbevolking niet de beschikking over schoon en voldoende water en sanitaire voorzieningen. Het boren van putten en het aanleggen van een infrastructuur is niet voldoende: we moeten onze kennis en ervaring met elkaar delen om van elkaar te leren en onze situatie te kunnen veranderen. Alleen zo kan verbetering optreden.

Het vertellen van verhalen is één van de manieren waarop we kennis en ervaring kunnen delen. Zoals water in onze fysieke behoeften voorziet, zo voorzien het vertellen van en luisteren naar verhalen in onze mentale behoeften. De verhalen die onze ouders ons vertelden toen we klein waren, vertellen wij nu op onze beurt weer aan onze kinderen. Verhalen bieden ons plezier en troost. Ze kunnen ons ergens van overtuigen of iets duidelijk maken. Verhalen helpen ons om inzicht te krijgen in de wereld om ons heen.

De verhalen in dit boek gaan over water en de rol die het speelt in de levens van mensen over de hele wereld. Sommige verhalen zijn somber, andere grappig, maar stuk voor stuk laten ze ons zien dat water voor ieder van ons op een bepaalde manier van wezenlijk belang is.

De aanleiding voor de publicatie van dit boekje is het 35-jarig bestaan van het IRC. We hebben besloten het boek enigszins af te laten wijken van onze standaardpublicaties. Middels persoonlijke contacten en onze web site hebben we mensen gevraagd om ons een verhaal of een persoonlijke ervaring met betrekking tot water te sturen. Sommige mensen hebben we geïnterviewd. Ik wil mijn dank betuigen aan iedereen die de tijd en moeite heeft genomen om zijn of haar verhaal te vertellen. Zonder hun bijdrage was dit boek er niet geweest.

Met uitzondering van de voorwaarde dat het verhaal over water zou gaan hebben we geen richtlijnen aangegeven, omdat we wilden dat mensen hun fantasie gebruikten. We hebben niet gevraagd om rapporten en uitgebreide verslagen, daar zijn er tenslotte al genoeg van, maar specifiek om persoonlijke ervaringen, situaties of verhalen. We wilden een boek maken dat u, ook wanneer u niet in 'de' watersector werkzaam bent, met plezier zou lezen. Een boek dat uitdrukking geeft aan de vele facetten en gezichten van water en dat de emoties van mensen weergeeft wanneer zij aan water denken.

Het publiceren van dit boek zal geen directe gevolgen hebben voor de 1,1 miljard mensen die geen beschikking hebben over veilig water. Wel hopen we dat hun verhalen, en die van de mensen uit het westen, het bewustzijn verhoogt dat water levens op veel verschillende manieren kan beïnvloeden.

We hebben geprobeerd een evenwicht te bereiken in de behandelde thema's en landen, maar het is onmogelijk gebleken alles en iedereen recht te doen. Mocht u het gevoel hebben dat wij iets belangrijks hebben weggelaten, dan bieden wij daarvoor onze excuses aan.

Het lezen van de ingezonden verhalen is een ware bron van inspiratie geweest. Soms heb ik hardop gelachen, soms was ik diep geraakt. Ongeacht of u nu wel of niet in de watersector werkzaam bent, ik hoop dat u net als ik geïnspireerd zult zijn.

Veel leesplezier!

Sascha de Graaf

Publications Officer, IRC International Water and Sanitation Centre

De gemiddelde persoon in een
ontwikkelingsland verbruikt
10 liter water per dag.

De gemiddelde persoon in
Groot-Brittannië verbruikt
dagerijks 135 liter water.

Tranenlachen

Paul van Vliet, Unicef-ambassadeur, Nederland

Een paar jaar geleden was ik voor Unicef in Eritrea, een klein land in de Hoorn van Afrika. Na een wrede vrijheidsoorlog van 30 jaar met Ethiopië was het land volledig verarmd en verwoest. En toch heb ik, toen ik daar rondreisde, vrijwel alleen optimisme ontmoet en een onvoorwaardelijk geloof in de toekomst. Ik zag mannen, vrouwen en kinderen opgewekt bezig met puinruimen. Ik zag moslims en christenen eendrachtig samen aan het werk voor de herbouw van kerken en moskeeën. Soms zijn er plekken op de wereld waar het wel lukt.

Toen ik terugvloog mocht ik van de Lufthansa in de royal-class zitten. (Ze dachten waarschijnlijk dat ik een echte ambassadeur was). De stewardess vroeg wat ik wilde drinken. Ik zei: 'Een whisky graag.'

De stewardess vroeg: 'Wat voor whisky wilt u? Schotse-, Ierse- of Canadese whisky? Wilt u uw whisky met ijs of zonder ijs en in een gewoon glas of in een whisky-tumbler?' Ik zei: 'Geef u mij maar een biertje.'

De stewardess vroeg: 'Wat voor bier wilt u? Heineken, Carlsberg, Guinness of een donker bier speciaal voor onze maatschappij gebrouwen door de monniken van een Benedictijner klooster in Zuid-Beieren?'

Ik zei: 'Geef u mij maar een glas water.'

De stewardess vroeg: 'Wat voor water wilt u? Sourcy, Evian of Perrier en wilt u gewoon water of mineraal water?'

Ik wist weer niet wat ik wilde, totaal in verwarring door veel te veel keuzes, en ik zei: 'Ik geloof dat ik nog even wacht.'

En daar zat ik dus in mijn zachte stoel, achterovergekanteld in zijn meest luie stand, omringd door de flitsende service van een Boeing 747. Ik probeerde mij te concentreren op het luxueuze menu, maar mijn gedachten dwaalden steeds weer af naar de kinderen van Eritrea. Kinderen met maar één keuze: overleven.

De laatste dag van mijn bezoek aan Eritrea stond ik in de stoffige en dorre woestijn rond de zwaar getroffen havenstad Masawa bij een waterpomp, die daar door Unicef was geslagen. Ongeveer 30 kinderen wachtten op hun beurt om hun emmertje of jerrycan met water te vullen. Zij dansten, zongen en sprongen op die kale vlakte rond die ene waterpomp met een vrolijkheid en een vitaliteit die ik zelden had gezien. Het was zo'n prachtig beeld dat de tranen mij in de ogen sprongen. Terwijl ik stond te kijken naar dat ontroerende tafereel kwam bij mij de gedachte naar boven, dat voor ons mensen huilen eigenlijk de enige waterbron is die nooit zal opdrogen. Maar gelukkig kunnen wij ook vaak zeggen: 'Ik heb me tranen gelachen.'

Plons

Beverley Nambozo, Oeganda

'Dag', zeg ik tegen de golf die terugrolt naar de andere kant van het eiland Ssesse. Ik sta op en als ik wegloop laten mijn voetstappen afdrukken achter in het met schelpen en kiezels bedekte witte zand. Ik sta met mijn rug naar het Victoriameer, dat blauw is in het ochtendlicht en 's nachts door de maan wordt verlicht. Ik wil niet terug naar de hitte van de tent. Ik wil ook niet naar de keuken, want ik heb geen zin om te helpen met koken. Ik draai me weer om naar mijn vriend, het meer.

De golf komt weer naar me toe rollen en ik ren er op af. Mijn voeten duwen in het zand. Mijn bloes bolt op in de wind. De golf is bij me teruggekomen. Met mijn kleren nog aan ren ik het meer in. Plons! Ik hoor dat mijn kleine zusje me roept: 'Nambozo'. Ze drijft vrolijk rond op een jerrycan terwijl die zich langzaam vult met water voor het bad. 'Hallo Naka', roep ik terug. Ik voel het water onder me en wens dat ik net als de vissen in een oneindige natte wereld zou kunnen rondzwemmen. Vissen die fantastische reizen maken van Oeganda naar Kenia, naar Tanzania en de kust. Dan herinner ik me de gebakken vis met de bijna verbrande uien die we vrijwel iedere avond eten en **wil niet langer een vis zijn.**

Voor me zie ik de zon. Ik zwem er naar toe. Ik passeer vrouwen en meisjes die hun kleren wassen en op de struiken te drogen hangen. Ik passeer de grote kinderen die de kleintjes zwemles geven. Ik passeer mannen die meisjes meenemen voor een tochtje in de kleine bootjes. Ze zwaaien naar me. Ik lig op mijn rug en wiebel met mijn tenen naar ze. Ik blijf op mijn rug liggen kijken naar de wereld boven me. De zon komt niet dichterbij. Hij verstopt zich achter een wolk. Ik zwem terug naar de kust. Mijn moeder roept me voor het middageten: 'Nambozo!' 'Ik kom mam!'

Mijn zusje rent achter me aan naar de keuken. We zitten alle vijf op houten krukken onder een zonwering van palmladeren: mijn moeder, mijn zusje, mijn twee broers en ik. Het water van onze lichamen druppelt neer op het zand. De zon komt weer tevoorschijn en droogt onze lichamen. Het zand op onze ruggen verandert in glas.

Het eten geeft me het gevoel dat er een zwaar dier in mijn buik in slaap is gevallen. Ik was de borden af en zie hoe de voedselresten zich vermengen met olie en wegdrijven naar de buik van het meer. Soms krijgt het meer zo veel rommel binnen dat het alles weer terugspuugt op het strand. Als ik 's ochtend opsta vind ik soms dode dieren, visgraten, vuile bakken en bierflesjes aan de kust. Arm meer!

De zonsondergang lijkt wel een race tegen de klok! Zonsondergangen maken me blij. Van over de hele wereld komen mensen naar het Victoriameer om de zonsondergang te bekijken. Grote blanke mannen nemen foto's en blanke vrouwen lachen terwijl de wind hun haren in hun gezicht laat wapperen. Ze betalen veel geld om naar ons eiland te komen en hun huid rood te laten verbranden. Zij doen het voor hun plezier, maar als ik de zon boven het meer onder zie gaan zie ik de schoonheid van het leven. De maan zal zo opkomen. De jongemannen zullen met hun vriendinnetjes langs de kust wandelen en starend naar de maan zullen ze wensen doen. De heupen van de meisjes zien er uit als twee touwtrekkende dieren.

Ik herinner me dat een man zijn vriendin meenam naar het meer en haar verdrong. Ik herinner me hoe opgezwollen haar lichaam de volgende dag was. Ik kan me niet herinneren of de man werd gearresteerd. De ouders van het meisje huilden en verlieten het eiland. Ik wil er niet meer over nadenken.

Het Victoriameer is mijn vriend. Ik zwem. Ik droom. Ik plons.

Natuurlijke ongediertebestrijding

Silena Vargas, Colombia

In sommige afgelegen delen van mijn land geloven de mensen dat water uit wildstromende rivieren met veel stenen er in, veilig gedronken kan worden. Ze zeggen dat de stenen de bacteriën vernietigen, omdat de stenen door het water zo heftig heen en weer gesmeten worden dat zij het 'ongedierte' verpletteren. Iemand zei tegen me: 'Maak je maar geen zorgen. Als er bacteriën in de rivier terecht komen **breken ze hun nek op de stenen.**'

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, wie moet ik de emmer geven?

Brian Little, Groot-Brittannië

Als beginnend waterbouwkundig ingenieur was ik in de tijd van de Onafhankelijkheid werkzaam in Tanzania. Tijdens een tocht door de meer afgelegen delen van het district Biharamulo kwam ik bij een gehucht waar de enige watervoorziening voor zowel de mensen als de dieren bestond uit een straaltje water dat uit een modderig gat stroomde.

Een paar vrouwen zaten gehurkt op de grond en probeerden het laatste beetje troebele water met aan lange stokken gebonden kalebassen uit het midden van een plas te scheppen. Ze vertelden me dat de plas gedurende het droge seizoen meestal opdroogde. In dat geval vormde een stroompje enkele uren lopen verder de dichtstbijzijnde watervoorziening. Uit een gesprek met wat wel de voltallige bevolking van het dorp leek, bleek dat zij heel erg graag een put wilden hebben. Aan iedereen die hen wilde helpen bij het bouwen daarvan, zouden ze zowel voedsel als hun medewerking bieden.

Ik stuurde een team van puttenbouwers en al snel stond er aan de rand van het dorp een met cement bekleedde put die de bevolking voorzag van meer dan voldoende schoon water. Iedereen was blij tijdens de bescheiden openingsceremonie, die werd afgesloten met een serieus gesprek over het onderhoud van de put en het schoon houden van het water. We hingen de emmer en het touw van de put aan de muur van het huis van de leider van het dorp en vertrokken met het gevoel alweer een goede daad te hebben verricht.

Een paar weken later bezocht ik het dorp weer en zag dezelfde vrouwen water uit de plas scheppen. De put stond vlakbij, nog steeds vol schoon water, maar klaarblijkelijk ongebruikt. De vrouwen gaven toe dat ze er geen gebruik van maakten. Gevraagd naar het waarom kwam, na een lange stilte, het antwoord: 'Nou, je hebt de emmer en het touw aan de vrouw van de leider gegeven, maar we mogen haar niet!'

Loze beloften

Enatjenta Melaku, Ethiopië

Een dorp in Ethiopië had te kampen met een dringend gebrek aan water. Op een gegeven moment verschenen er medewerkers van een waterorganisatie in het dorp om te kijken of het mogelijk was hier een put te boren. De dorpingen waren erg blij dat er eindelijk iets gebeurde.

Het onderzoek leverde een positief rapport op. De mensen in het dorp begonnen uit te kijken naar de continue toevoer van helder water. Het team begon met boren. Opgewonden hielden de mensen het proces nauwlettend in het oog. Na een paar meter boren kwam er nog geen water. Men was geduldig, er was immers water beloofd. Het team boorde, de mensen wachtten af. Het team boorde en boorde, maar er kwam geen water.

De dorpingen waren erg teleurgesteld. Deze buitenstaanders hadden zo kundig geleken. Ze hadden vol vertrouwen over hun boorputten gesproken. De mensen uit het dorp hadden lang gewacht en waren zo dicht bij een oplossing geweest. Nu zouden zij toch niet uit hun lijden worden verlost. Hun teleurstelling sloeg om in verdriet en het **verdriet sloeg om in woede**. In hun woede gooiden ze stenen naar de werklui en sloegen hen met stokken. De lokale politie moest er aan te pas komen om het boorteam van de dorpingen te redden.

We hebben hiervan geleerd dat degenen die voor de waterorganisaties werken geen tovenaars zijn. We zijn geen goden die water aan de mensen schenken. We zijn slechts dienaren die proberen te helpen. Maar we moeten wel goed nadenken voordat we onze mond opendoen, om loze beloften te voorkomen.

De kunst van het baden

Pamela Lee Ann Stier, Brazilië

Toen ik uit het raam keek, zag ik dikke donkere wolken samenpakken. We waren kort geleden naar ons landgoed in Contagem in Brazilië verhuisd. Op ons met bossen en kreupelhout begroeide land hadden we een klein gebied vrijgemaakt waar we ons huis aan het bouwen waren. In de door mijn man van grote zware grijze stenen gebouwde kamer, bezon ik mij op mijn volgende taak: het nemen van een bad. Het was geen eenvoudige opgave.

We hadden geen elektriciteit, geen stromend water en geen badkamer in huis. Wel had ik een zeer waardevolle bezitting, een grote emmer.

Ik verzamelde mijn benodigheden: emmer, handdoek, zeep en schone kleren en stopte bij de deur nog een keer om moed te verzamelen. De lucht werd met de minuut donkerder en er waaide een koude wind.

Het bijgebouw dat wij als badkamer gebruikten was kleurrijk. De ruwe brokkelige grijze stenen werden bijeen gehouden door modder die van kleur veranderde wanneer deze nat werd. Rood vloeiende samen met verschillende tinten bruin, zwart, oranje en geel. Tijdens een badsessie namen mijn kleren meestal deze kleurrijke schakering over.

Voordat we naar het bijgebouw gingen om een bad te nemen, moesten we eerst water uit de put halen. Op koude dagen gooide ik het water uit mijn schepbeker meestal in de richting van mijn lichaam, waarna ik bukte om te voorkomen dat het ijskoude water me zou raken. Dit levert een langdurig proces en een niet zo schoon lichaam op. Ik benijdde mijn kinderen die een bad namen in onze kamer, met water dat was opgewarmd op het fornuis.

De zon scheen wazig, maar ik dankte God voor deze lichtstralen terwijl ik de grijze doos betrad, opkeek om te zien of het zou gaan regenen en me uitkleedde. Het waaide hard in ons deel van de wildernis. De triplex deur van het bijgebouw zat niet vast en je moest hem tegen de muur zetten en met je lichaam tegenhouden om te voorkomen dat hij weg zou waaien.

Ik had het ijskoud, maar mijn kleren hingen veilig op de haak en ik stond zo dicht tegen de deur aan dat mijn lichaam het won in **het gevecht tegen de wind**. Hoewel de wolken steeds donkerder werden regende het niet. 'Vandaag', dacht ik, 'ben ik de overwinnaar.'

Terwijl ik de deur nog steeds op zijn plaats hield, pakte ik mijn schepbeker en draaide mij voorzichtig naar de emmer om hem te vullen. Ik bereidde me voor op het geklater van ijskoud water op mijn huid.

Een ogenblik later wist ik dat ik de strijd met de badkamer had verloren... mijn emmer was leeg!

Water

Er staat water in de kelder, het komt naar boven zag ik net!

Hopelijk heeft mamma wel mijn beren weggezet!

Mijn bed is nat en ik moet met regenzin

gaan slapen in de open lucht

de volgende dag is alles weg en ben ik opgelucht.

Mijn bed is droog, ik leef nog en ik slaap weer lekker in!

Het potlood of de emmer?

Nancy J. Haws, Bolivia

Vanaf dat ze 4 jaar was bestond het dagelijks leven van Isabel grotendeels uit het dragen van emmers water voor anderen. Iedere ochtend bond ze twee plastic emmers om haar middel en nam haar zusje Luisa bij de hand. Samen daalden ze het gevaarlijke pad naar de wereld beneden af. Het kostte hen uren om de vele steile kilometers naar de modderige rivieroever af te leggen, waar ze hun emmers vulden. Uitgeput van de lange reis namen ze een korte pauze, die ze tevens gebruikten om de maiskoeken op te eten die hun moeder 's ochtends voor hen gebakken had. Ze konden niet lang uitrusten omdat de tocht terug naar boven, vooral door de extra last van de gevulde emmers, veel langer duurde dan de heenweg. Zuchtend beklommen de twee meisjes de steile weg terug naar hun huis in een afgelegen dorpje hoog boven op het Boliviaanse Andesgebergte.

Op een dag werd deze dagelijkse routine op verrassende wijze onderbroken: Isabel zag een potlood op de grond liggen. Eén van de weinige uitverkorenen die naar school gingen en met potloden mysterieuze tekens in boeken tekenden, had het onderweg verloren. In haar enthousiasme struikelde Isabel per ongeluk waardoor de kostbare inhoud van één van de emmers verloren ging. Het vloeibare goud, waarmee haar broertjes en zusjes gewassen zouden worden, de dorst van haar familieleden zou zijn gelest en dat het extra ingrediënt vormde bij de schrale aardappelen die als avondeten zouden dienen, werd binnen enkele seconden opgezogen door de gebarsten aarde.

Te bedwelmd van geluk om zich daar zorgen over te maken staarde Isabel naar haar schat en stelde zich voor hoe ze hiermee tekeningen kon maken en bewaren. Misschien kon ze wel de omtrek vastleggen van de zwevende adelaar die haar iedere middag volgde alsof hij haar wilde beschermen. Of de schaduw van haar opa's liefhebbende handen, terwijl hij haar 's avond over haar haar streek. In plaats van de afbeeldingen die ze normaal met haar voeten in het zand maakte, zou ze haar tekeningen nu kunnen bewaren en terugkijken wanneer ze maar wilde. Het allerbeste was nog wel dat ze misschien kon leren haar eigen naam te schrijven in die speciale tekens, net als de bevoorrechte kinderen die iedere dag naar school gingen. Isabel legde de rest van de weg naar huis zingend af met een vrolijke Luisa in haar kielzog.

Toen de zusjes hun uit modder opgetrokken hutje bereikten, gilte hun moeder van afschuw zodra ze ontdekte dat er maar één emmer met water gevuld was. Isabel legde uit dat ze een ongelukje had gehad, maar giechelde van blijdschap toen ze haar moeder het stukje in hout gestoken lood overhandigde. Haar hart bonsde terwijl ze staarde naar het flintertje hoop dat zulke oneindige mogelijkheden in zich verborg.

Woedend brak haar moeder het potlood in kleine stukjes en strooide Isabel's dromen uit over de vloer. Op dat moment begreep Isabel dat haar leven, net als dat van haar moeder en grootmoeders, werd afgemeten aan een emmer water.

Een ezel, een storm en een vijandelijke regenbui

Misheck Kirimi, Kenia

Als 12-jarige jongen woonde ik 30 jaar geleden samen met een oom in een dor gedeelte van Kenia. Mijn taak bestond voornamelijk uit het hoeden van het vee. Ook moest ik ervoor zorgen dat de dieren minimaal twee maal per week te drinken kregen. Soms haalde ik water voor de familie, waarbij ik werd geholpen door een trouwe oude ezel met de naam Sudu.

De droogte duurde ongewoon lang dat jaar. Rivieren, bronnen en ondiepe putten kwamen droog te staan. Er waren nauwelijks meer groene planten. De kleine pluimpjes gras waarop de dieren overleefden waren bedekt met een laagje bruin stof. De mensen trokken steeds verder op zoek naar water.

Uiteindelijk was er nog maar op één plek water beschikbaar. Die plek bevond zich op 10 kilometer afstand van het huis van mijn oom. In goede tijden ging niemand hier naar toe, omdat het water vies smaakte.

Samen met Sudu ging ik naar deze bron om water te halen. We kwamen vroeg in de ochtend aan, maar waren pas in het begin van de middag aan de beurt om onze emmers met water te vullen. Terwijl we met onze kostbare lading de terugweg hervatten, zag ik dikke donkere wolken de westelijke hemel bedekken. Er stak een storm op en de bomen dansten in de wind. Al snel begon het te bliksemen en donderen. Toen kondigde het getik van de eerste regendruppels eindelijk het begin van het regenseizoen aan. Wat een verfrissing!

Al snel waren we doorweekt van het regenwater, maar we klaagden niet over onze omstandigheden. De rivieren zouden weer gaan stromen, er zouden zich dammen vormen en thuisgekomen zou de ijzeren tank van mijn oom gevuld zijn met water.

Met nog 3 kilometer te gaan kwamen we bij een vallei die enkele uren daarvoor nog volledig droog was geweest. Nu was de vallei veranderd in een flinke waterstroom. De kleine ezel keek even naar de stroom. Toen besloot hij dat hij er niet doorheen wilde. Als je nog nooit hebt geprobeerd om een ezel ergens toe te dwingen heb je geen idee hoe koppig deze dieren kunnen zijn.

Ik schreeuwde tegen hem, trok aan zijn oren. Ik smeekte hem om van gedachten te veranderen en sloeg hem met een stok. Sudu gaf echter geen haarbreed toe.

Ik veronderstelde dat Sudu wel mee zou werken als hij niet zo zwaar beladen zou zijn. Wat had het immers voor zin om de zware emmers mee te dragen als er thuis een overvloed aan lekkerder water beschikbaar zou zijn? Ik leegde dus de emmers, maar Sudu werd er niet blijer van. Hij weigerde nog steeds de stroom over te steken en bleef langs de oever heen en weer lopen.

Het leek er op dat naar huis gaan zonder de ezel mijn enige overgebleven optie was. Maar ik kon deze trouwe en nuttige vriend van de familie toch niet in de wildernis achterlaten? Ik was danig in de war en stond als een gek tegen Sudu te schreeuwen.

Plotseling hoorde ik iemand een bekend deuntje neuriën. Tot mijn opluchting zag ik dat het Mugae was, van wie werd gezegd dat hij gek was maar niet op een enge manier. Hij was zelfs leuker en interessanter om naar te kijken en luisteren dan de meeste andere mensen, een beetje zoals Mister Bean.

Mugae bestudeerde mijn hachelijke situatie en stelde een snelle en praktische oplossing voor. We zouden de ezel naar de overkant dragen! Voordat ik dit voorstel in overweging kon nemen greep Mugae Sudu's voorpoten en tilde ze op zijn brede schouders! Hij beveelde me om te duwen terwijl hij trok. Ik had wel eens een grappig verhaal gehoord over een dwaas die zijn ezel op zijn rug droeg, maar had nooit gedacht dat ik zelf die dwaas zou zijn.

Sudu schopte, protesteerde en spetterde ons onder met modder, maar we trokken en duwden net zo lang tot hij veilig aan de overkant was. Ik bedankte Mugae en hij vervolgde zijn weg, onderwijl een overwinningsmelodietje neuriënd.

Terwijl we de heuvels afdaalden richting huis, merkte ik dat de paden hier net zo droog waren als voorheen. Tegen de tijd dat ik thuis kwam was er nog nauwelijks een teken van regen! De bui was, zoals mijn grootmoeder dat genoemd zou hebben, een 'vijandelijke regen' geweest die de grenzen van ons gebied had gemedend.

Het was laat en we waren uitgeput, maar Sudu en ik waren blij dat we thuis waren, ook al hadden onze inspanningen geen druppel water opgeleverd.

Regendans

Peter McIntyre, Groot-Brittannië

Manchester is een grote en trotse stad in noord Engeland, die vroeger bekend stond als een nogal kille fabrieksstad. De thuisbasis van de voetbalclub Manchester United ziet zichzelf tegenwoordig meer als een bruisende multi-culturele stad waar het goed feesten is. Manchester staat ook bekend om het feit dat het er behoorlijk nat kan zijn. Het regent er gedurende vrijwel de helft van het jaar. De lokale bevolking is nogal gevoelig voor opmerkingen hierover, vooral als die gemaakt worden door Londenaren.

In 1993 was Manchester in de race om als gaststad op te treden bij de Olympische Spelen van het jaar 2000. In juli verwelkomde de stad Juan Antonio Samaranch, voorzitter van het Internationale Olympisch Comité en afkomstig uit een andere bekende voetbalstad, te weten Barcelona.

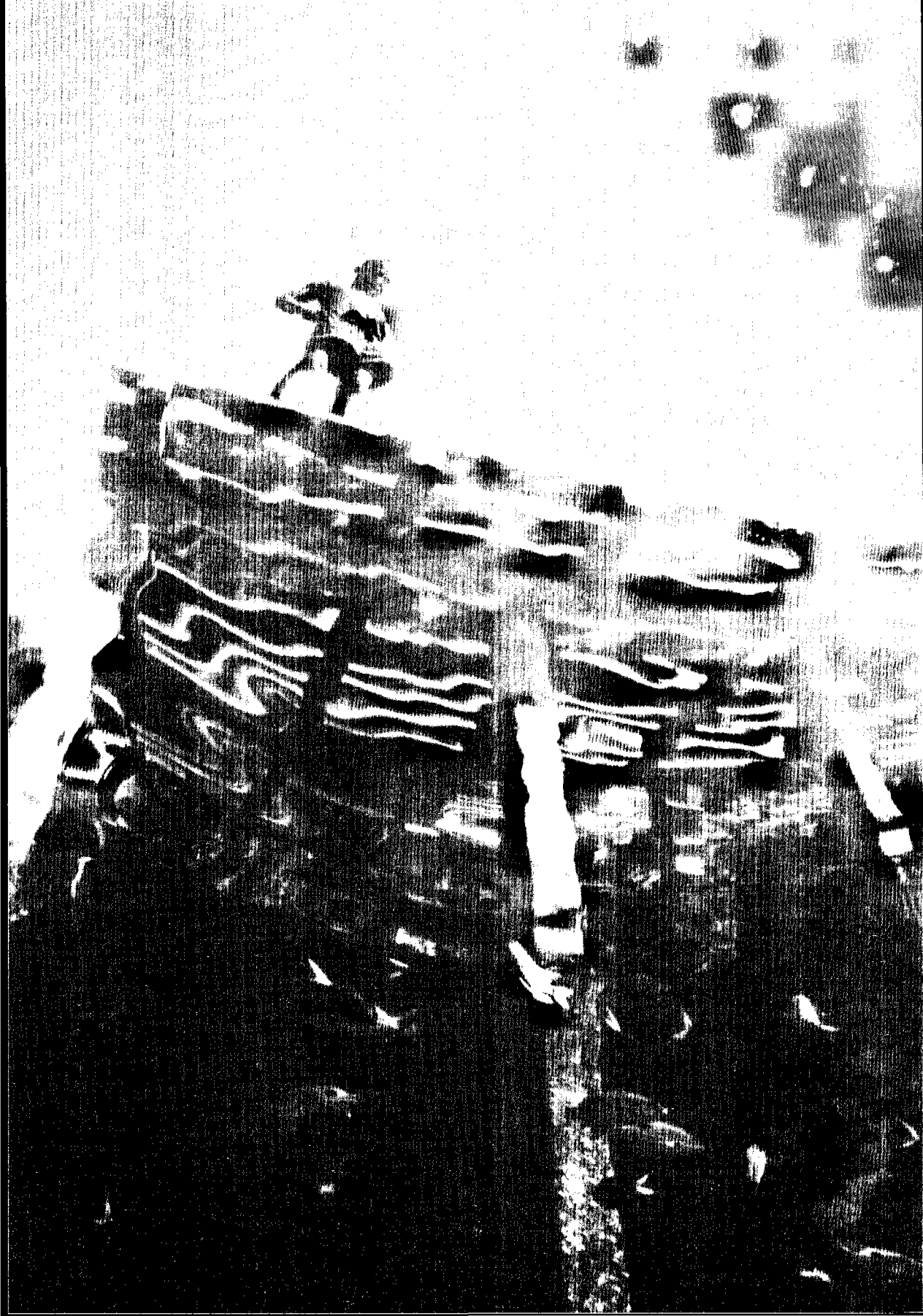
Samaranch was gepast enthousiast toen hem de hoogtepunten van Manchester werden getoond. Het was echter onmogelijk om voorbij te gaan aan de aanhoudende regen die hem tijdens zijn bezoek achtervolgde. Uiteindelijk stelde een journalist op een persconferentie dit punt zenuwachtig aan de orde. 'Wat vindt u ervan als het regent wanneer de Spelen hier worden gehouden?'

Juan Antonio Samaranch sprak toen de gedenkwaardige woorden: 'Als ik in een land ben waar het regent, denk ik altijd dat dat land zich gelukkig mag prijzen.'

De Spelen vonden uiteindelijk plaats in Sydney en het werd een spectaculair evenement.

Manchester kreeg wel de Gemenebestspelen van juli en augustus 2002 toegewezen. De elf competitiedagen waren een groot succes. Het was één van de vriendelijkste sportevenementen aller tijden dat voor het grootste deel plaatsvond onder een stralende zon. Daar kwam verandering in tijdens de sluitingsceremonie, toen Manchester zich weer van zijn gebruikelijke kant liet zien en de regen met bakken naar beneden kwam.

Hare Koninklijke Hoogheid Koningin Elizabeth, de minister-president en andere vips moesten schuilen onder grote paraplu's. De atleten en de 38.000 toeschouwers daarentegen, lieten hun feestje niet bederven door de regen. In de geest van de woorden van Juan Antonio Samaranch zongen en dansten zij in de regen tot diep in de nacht.

Een kijkje in de wereld van de vis

Ashish Singh en Nikeeta Singh, India

Toen ik drie jaar was, hield mijn vader vissen in een groot aquarium op de binnenplaats van ons huis. Ik herinner mij nog vaag een bak met grijze wanden, groter dan ik zelf was, dat als een fort in een hoek van de binnenplaats stond. Mijn twee oudere zussen en ik, die steeds een paar jaar van elkaar in leeftijd verschilden, brachten uren door met het voeren en bestuderen van de vissen. Iedere beweging, uiteenlopend van een explosie van snelheid tot een luie, dansende draai, fascineerde ons. We beklommen de drie treden die tegen één van de wanden van het aquarium waren gebouwd en verdrongen elkaar op de bovenste tree om een zo goed mogelijk uitzicht te bemachtigen. Ik herinner mij het gevoel van het koele, heldere water in de staalgrijze vijver met de staalgrijze vissen, waarvan er één een zilveren streep had.

Op een dag leunde ik te ver voorover en viel in het water. Ondanks verwoede pogingen kon ik de rand niet vastpakken en het zou me zeker niet lukken om spontaan te leren zwemmen. Wat voor mogelijkheden heeft een kind als je voeten de bodem niet eens raken? Ik sloeg op het water, zonk, maakte borrelende geluiden en kwam weer boven.

Mijn zussen raakten bijna in paniek. De ene begon te huilen, maar de ander probeerde me te grijpen terwijl ze ver over de rand van het aquarium hing. Ik raakte verzwakt en opgeblazen van het water dat ik binnen kreeg. Ik kon mezelf nauwelijks meer drijvende houden. Bij wat mijn laatste afdaling naar de bodem leek, strekte ik wanhopig mijn handen uit en vond de hand van mijn redder. Mijn zus hield me stevig vast en trok me naar de kant. Met mijn andere hand greep ik de rand van het aquarium en werd door mijn beide zussen uit het water getrokken.

Ik herinner me vaag dat mijn moeder verscheen en vervolgens de dokter. Binnen een paar uur voelde ik me weer prima. Dit was het dichtst bij de dood dat ik ooit ben geweest en ik ben mijn zus eeuwig dankbaar voor mijn redding.

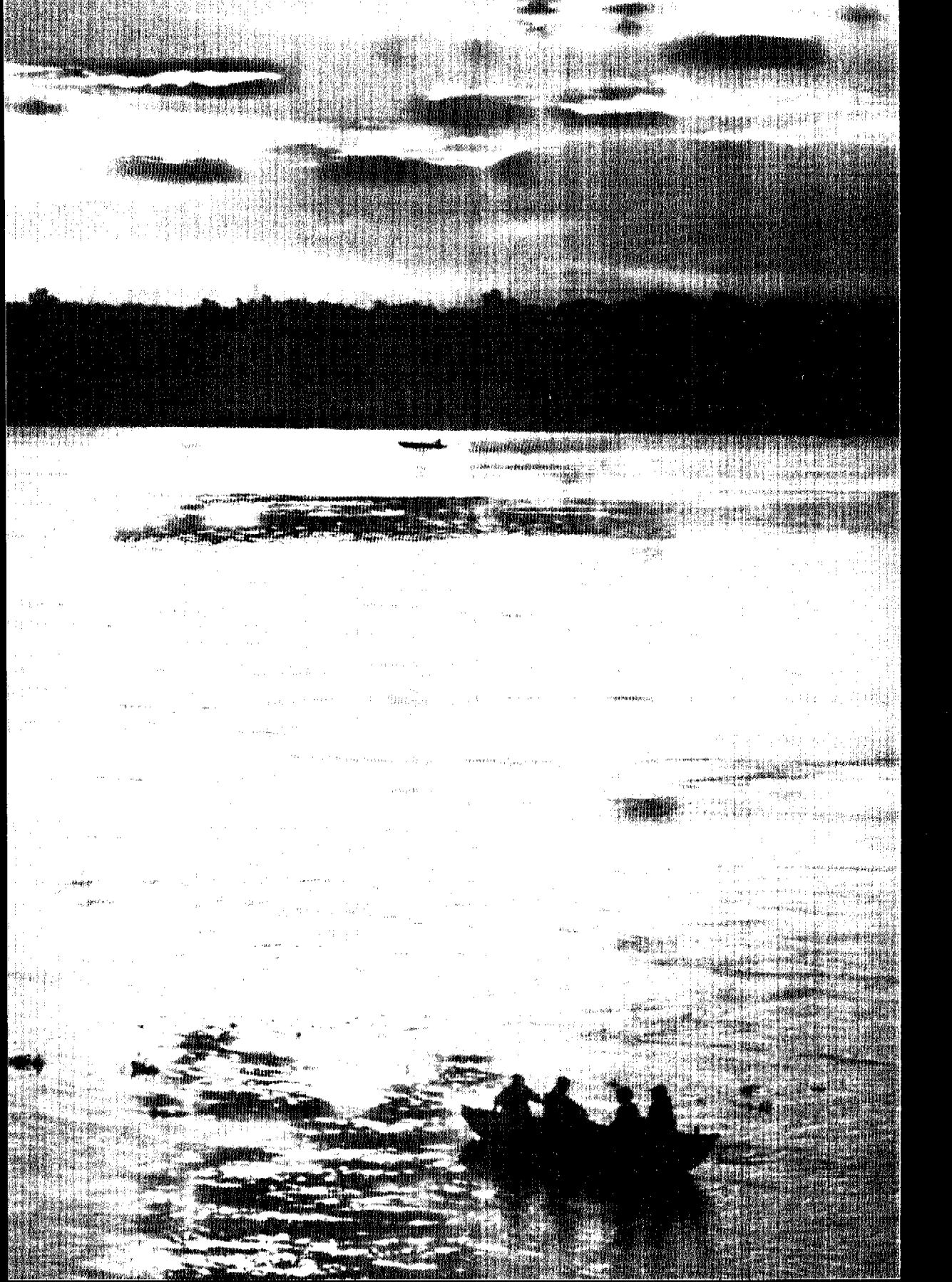
Het water was een onbekende wereld geweest waarin ik rond had gespetterd zonder enig resultaat. Zodra ik uit de tank was gehaald werd het water weer kalm en onschuldig. Wat zullen de vissen hebben gedacht toen ik in hun wereld terecht kwam en paniek zaaide? In ieder geval gingen ze naderhand onverstoord verder met hun favoriete bezigheid: zwemmen.

Het avontuur van Willie Waterdruppel

Jemi S. Katko (9 jaar), Finland

Op een zonnige dag verdampte Willie Waterdruppel. Daarna werd hij weer dikker en vermengde zich met andere waterdruppels. De volgende ochtend voelde hij zich zwaar – en hij viel naar beneden in een kleine rivier. De kleine rivier bracht hem bij een meer. Willie was vies. Plotseling voelde Willie dat hij door een opening werd gepompt. Hij werd schoongemaakt en daarna werd hij via een pijp naar een watertoren vervoerd. Daar bleef hij een nachtje slapen. De volgende ochtend werd hij wakker **van een vreemde massage**. Een meneer had zijn handen gewassen. Willie was weer vies. In een waterzuiveringssysteem werd Willie weer schoongemaakt. Willie Waterdruppel heeft bijna alles meegemaakt wat een waterdruppel kan overkomen.

De Tantaluskwelling

Rashid Pelpuo, Ghana

Uit de Griekse mythologie stamt het verhaal van Tantalus, de koning van Lydië en zoon van Zeus, die zijn enige zoon vermoordde en hem tijdens een diner aan de goden als voedsel aanbood. De goden besloten Tantalus voor dit vergrijp te straffen. In Tartarus, de onderwereld, werd hij ondersteboven aan een boom gehangen waar hij tot in de eeuwigheid honger en dorst moest lijden. Onder hem bevond zich een poel met water, maar telkens als hij wilde drinken zakte het water van de poel zodat hij er niet bij kon. Ondanks het feit dat hij vlak boven het water hing had Tantalus dus altijd dorst. Dit is waar de uitdrukking 'een Tantaluskwelling' vandaan komt.

Sang is een stadje in het Yendi-district in noordelijk Ghana dat hetzelfde probleem heeft als Tantalus. Het verschil is dat de kwelling hier niet het gevolg is van aanstootgevend gedrag. Tijdens het regenseizoen zijn alle greppels in de stad gevuld met water. De enige boorput wordt continu gebruikt door bijna 2000 vrouwen die 24 uur per dag in de rij staan om water te halen.

In het droge seizoen verdwijnt het water. Vrouwen en kinderen struinen de omgeving af op zoek naar water, dat zij meestal niet vinden. De enige boorput gaat in deze periode meestal kapot.

Als je Sang bezoekt zullen de inwoners je hun versie van het verhaal van de Tantaluskwelling vertellen. Zij geloven dat het water dat zich onder de stad bevindt zich voor hen verstopt. Sang was ooit een waterrijk gebied, zo gaat de overlevering, maar het water besloot om de groeiende bevolking te verlaten en zich terug te trekken naar de onderwereld. Alleen tijdens het regenseizoen komt het water nog boven.

De vlinder

Arlax Sanchez Torrez, Colombia

Als kind ging ik tijdens weekenden en vakanties met mijn familie naar een huisje midden in het bos om het drukke stadsleven van Cali te ontvluchten. Het huisje stond midden in het tropisch woud, dicht bij Buenaventura aan de Grote Oceaan. Mijn neefjes, nichtjes en vriendjes kwamen ook en samen speelden we in het bos en aan de rivier.

Er was geen elektriciteit of water in het huisje. We kookten op vuren die we stookten van hout dat we vonden in het bos. We wasten ons in de rivier. Iedere ochtend zagen we een hele grote blauwe vlinder boven de rivier vliegen. Hij vloog nooit boven het land, maar alleen boven het water. We hadden altijd het gevoel dat de vlinder op een bepaalde manier over de rivier waakte.

Aangezien de rivier te verontreinigd was om als drinkwater te gebruiken, moesten we creatief zijn. **Van een boom maakten we een half open houten buis.** Het ene einde van de buis plaatsten we in een heldere stroom die langs een heuvel vlak bij ons huisje liep. Het andere einde plaatsten we in de keuken. Het water liep door de buis van de stroom naar een grote emmer in onze keuken. Op die manier beschikten we over drinkwater.

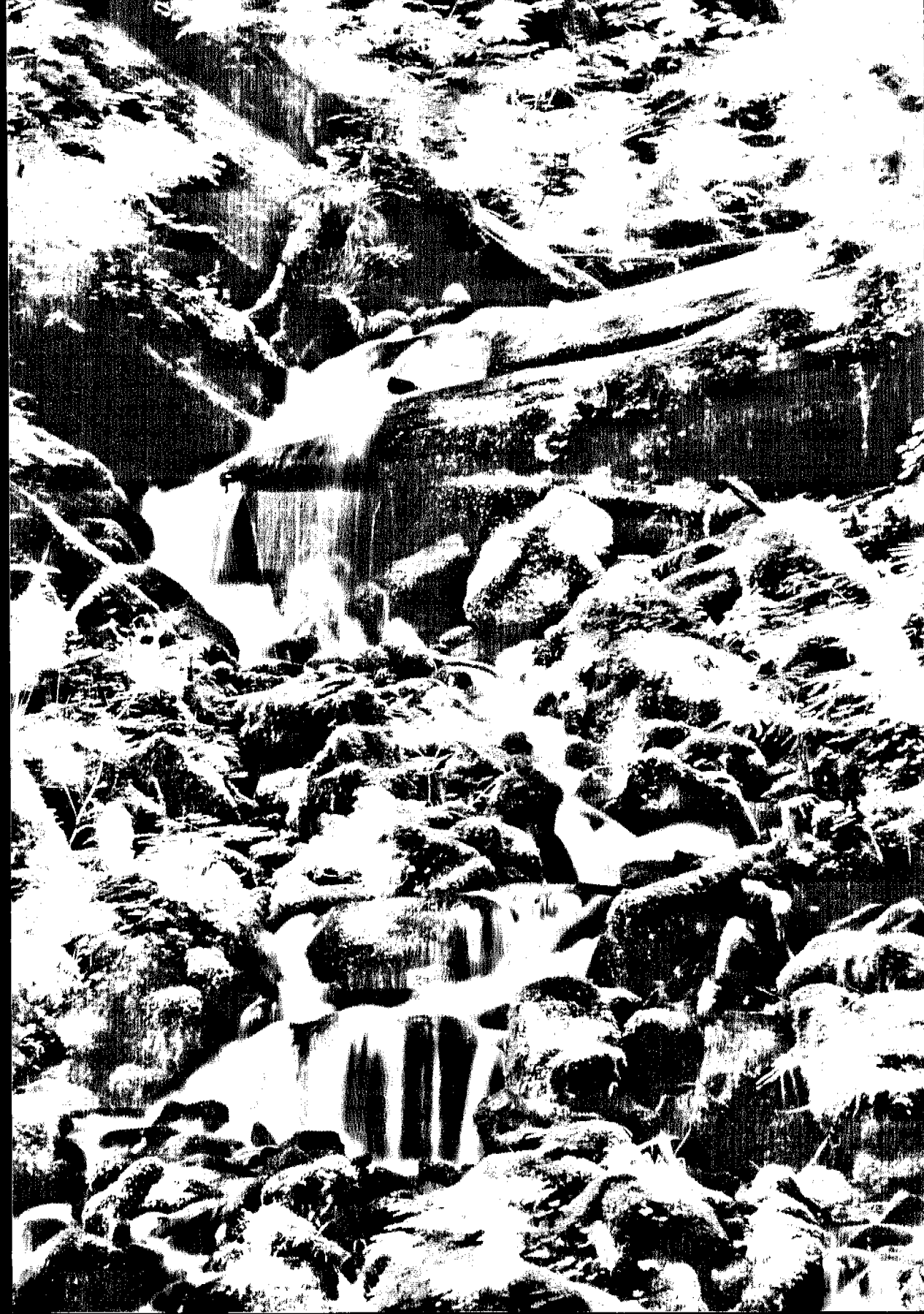
Water heeft altijd een belangrijke rol in mijn leven gespeeld: tegenwoordig ben ik werkzaam als waterbouwkundig ingenieur.

Soms, als ik me verdrietig of
eenzaam voel, praat ik met
de oceaan. Ze geeft nooit
antwoord, maar zorgt er altijd
voor dat ik me beter voel

Lorenzo Mira, Argentinië

Het ontstaan van de Amazone

Een Juruna indiaan, Brazilië. Bron: Rádio Tv do Amazonas (bewerking)

De Juruna indianen leefden bij een bos in een gebied zonder rivieren. Een vogel genaamd Juriti beheerde het drinkwater, dat zij in drie vaten bewaarde. Op een dag hadden de kinderen van opperhoofd Cinaã dorst. Zij gingen naar Juriti en vroegen haar om water.

Juriti wilde hen echter geen water geven. 'Ga maar naar jullie vader', zei ze. 'Hij is tenslotte de Pagé, het grote opperhoofd. Waarom zorgt hij zelf niet voor water voor zijn eigen kinderen?'

De kinderen keerden huilend van de dorst terug naar huis en vertelden hun vader wat er was gebeurd. 'Ga nooit meer naar Juriti' zei het opperhoofd tegen zijn kinderen. 'Haar watervaten zitten vol met vis. Het is veel te gevaarlijk.'

De kinderen zagen in deze toelichting juist een uitdaging en gingen even later terug naar de vogel. Zodra Juriti niet keek, maakten ze de vaten stuk en het water stroomde naar buiten. Toen Juriti merkte wat er was gebeurd werd ze erg kwaad. De kinderen waren bang en schrokken terug maar voor één broer, Rubiatá, was het te laat. Hij werd opgeslokt door een grote vis die uit één van de vaten naar buiten kwam.

Hoewel het een grote vis was, staken de benen van Rubiatá nog uit zijn mond. De andere broers renden intussen weg met de kapotte vaten. Het water dat uit de vaten stroomde veranderde in rivieren en watervallen. De grote vis met de uit zijn mond stekende benen veranderde in de Xingú rivier.

De twee broers bleven rennen en de vaten stroomden helemaal leeg. Uit dat water ontstond de Amazone. In het water van die grote rivier vonden ze de grote vis en hun nu dode broer terug. Toen zij echter zijn benen afsneden en er lucht in bliezen kwam Rubiatá weer tot leven. Na hun avontuur gingen de kinderen terug naar hun vader en vertelden hem triomfantelijk: 'We hebben de vaten stuk gemaakt en van nu af aan hebben we drinkwater voor de rest van ons leven.'

Betoverd water

Arturo González, Mexico

In 1997 werd Acapulco in Mexico getroffen door de orkaan Pauline. Het watervoorzienings-systeem van de stad stortte in en er was geen drinkwater meer. Met een aantal collega's ging ik naar Acapulco om hulp te bieden. We namen ons draagbare waterzuiveringssysteem mee dat we normaal gesproken voor onderzoeksdoeleinden gebruikten.

Het systeem werd in een bestaande put geïnstalleerd en snel in werking gesteld. Omdat de capaciteit beperkt was, moesten de mensen met hun emmers, potten en pannen in de rij staan.

Een 10-jarig jongetje dat in de rij stond, bekeek het zuiveringsproces met toenemende fascinatie. Terwijl het systeem het chocoladebruine water uit de put veranderde in een heldere stroom kon hij zich niet langer inhouden en schreeuwde: 'Kijk, tovenarij!'.

Satelliet versus termiet

Jean Yves Clavreul, Ivoorkust

Een boorteam arriveert in een klein dorpje dicht bij Ouaninou in het westelijk deel van Ivoorkust. Het wordt feestelijk ontvangen door de opgewonden dorpelingen. Het team is uitgerust met uitdraaien van satellietwaarnemingen en kaarten die aangeven waar ze water kunnen vinden. Het hele dorp stroomt toe om de aanvang van de werkzaamheden te bekijken en het zijn met name de vrouwen die zich verheugen bij de gedachte aan schoon water gedurende het hele jaar. Ze zullen tijdens het droge seizoen geen wandelingen meer hoeven te maken om water te halen. De guinea-worm zal geen ellende meer veroorzaken en er zullen geen begrafenissen meer zijn van mensen die te vroeg gestorven zijn.

Iedereen laat zijn werk liggen om met eigen ogen het als vuurwerk uit de grond spuitende water te bekijken. Onderwijzers moeten stoppen met lesgeven, omdat hun leerlingen gewoon de klas uitrennen om het wonder te aanschouwen.

Maar het wonder komt niet zonder slag of stoot tot stand. In de eerste put wordt geen water aangetroffen en het boorteam verplaatst zijn apparatuur en gaat, de kaarten in de aanslag, in de brandende hitte verder met boren. Eén voor één verlaten de dorpelingen de boorplaats en hervatten hun dagelijkse activiteiten. In de dagen daarna verplaatst het team zijn vrachtwagen naar verschillende locaties. Volgens de satellietwaarnemingen moet er water zijn, maar de krachtige boor kan het niet naar boven krijgen. Na drie dagen zware arbeid is er nog steeds geen spoor van water te bekennen. Hun hoop verandert druppel voor druppel in wanhoop.

Een oude man kijkt de activiteiten drie dagen aan. Iedere dag als het team aan de slag gaat zit hij daar in zijn stoel. Hij bewondert de vastberadenheid van de werklui en gaat er van uit dat zij met hun indrukwekkende technologie een oplossing voor het probleem zullen vinden. Aan het eind van de derde dag kan hij zich echter niet langer inhouden. Hij benadert de leider van het team, die de dorpelingen niet meer recht in de ogen durft te kijken. In plaats daarvan staart hij naar de stoffige grond.

De oude man zegt: 'Ik bewonder jullie moed. Jullie doen alles wat jullie kunnen om ons water te geven, maar mag ik misschien wat raad geven? In mijn lange leven is mij gebleken dat de natuur ons alles leert wat we nodig hebben om te overleven. Het water stroomt in kleine ondergrondse beekjes. We kunnen ze niet zien, maar ze zijn er wel. Het is mij opgevallen dat de termietenheuvels tijdens het droge seizoen gewoon blijven doorgroeien. En dat terwijl termieten veel water nodig hebben. Ze halen dat water uit de beekjes diep onder de grond. Ik ken de plekken in de velden rond het dorp waar zich termietenheuvels bevinden. Ik zal ze jullie laten zien. Zet je machines daar neer en je zult water vinden.'

De volgende ochtend wordt de boor geïnstalleerd op de plaats die de oude man aangewezen heeft. Het team begint te boren. Tegen het middaguur heeft het dorp water.

Regen is altijd een zegen

Gail L. Fiorini-Jenner, Verenigde Staten

'Regen is altijd een zegen, ongeacht wanneer het valt.' Dit is de favoriete uitspraak van mijn man, die boer en veehouder is. Gedurende mijn 32-jarige huwelijk met een boer heb ik deze woorden regelmatig herhaald als onze ongedurige kinderen weer eens klaagden over lange, koude, natte winters of over het feit dat ze door de diepe modder en mest moesten waden om hun vader te helpen met het voeren van de koeien.

Ik ben blij met regen, ook wanneer mijn zomertuin of herfstbloemen erdoor worden geplet of een 's zomerse wandeling letterlijk 'in het water valt'. Zelfs wanneer het een veld met perfect versgemaaid hooi vernielt.

Zelfs toen in augustus een onverwachte onweersbui neersloeg op de kleurige bloembedden die ik had aangelegd ter voorbereiding van **het huwelijk van onze enige dochter**. Ik zuchtte en zette me over mijn teleurstelling heen terwijl ik door de natte ramen de overblijfselen van mijn viooltjes, margrietten en zinnia's bekeek.

'Een teken van zegen', sprak ik mezelf streng toe. 'Het bloed van ons leven', fluisterde ik tegen mijn dochter. Ze knikte en toverde een flauw lachje tevoorschijn. 'Misschien kunnen we wel wat planten van de burens lenen.'

Regen is de belofte dat vernieuwing op komst is. Nieuw beplante velden zullen, hopelijk, een overvloedige oogst voortbrengen. Het weer aangevulde waterreservoir biedt zekerheid voor de droge zomermaanden. De dieren hebben genoeg te drinken en de rivieren en beken zullen wemelen van het leven.

'Beschouw regen nooit zomaar als iets vanzelfsprekends', waarschuwt mijn man als hij op een zomerdag de samenpakkende wolken bestudeert. 'Het brengt nieuw leven.'

Ik sterf voor dat we de planeet

Water noemen, niet Aarde.

Nicolás Tammarazio (13 jaar), Argentinië

De eerste indruk

Corine Otte, Nederland

Na een prachtige 15 uur durende busreis van Casablanca door de besneeuwde pieken van het Atlasgebergte bereikte ik eindelijk de Todgha-vallei in zuidelijk Marokko, waar ik mijn afstudeerproject zou uitvoeren. Ik kon niet wachten om uit de bus te stappen. Ik had veel over deze plek gelezen en was erg opgewonden. Maar toen de bus vertrok en ik in mijn eentje met mijn bagage midden op de weg stond was het enige dat ik kon denken: 'Oh nee...' Het zag er droog, stoffig en verlaten uit. Waar waren de dadelbomen met op de achtergrond de besneeuwde bergtoppen? Dit was niet de exotische omgeving die ik me had voorgesteld.

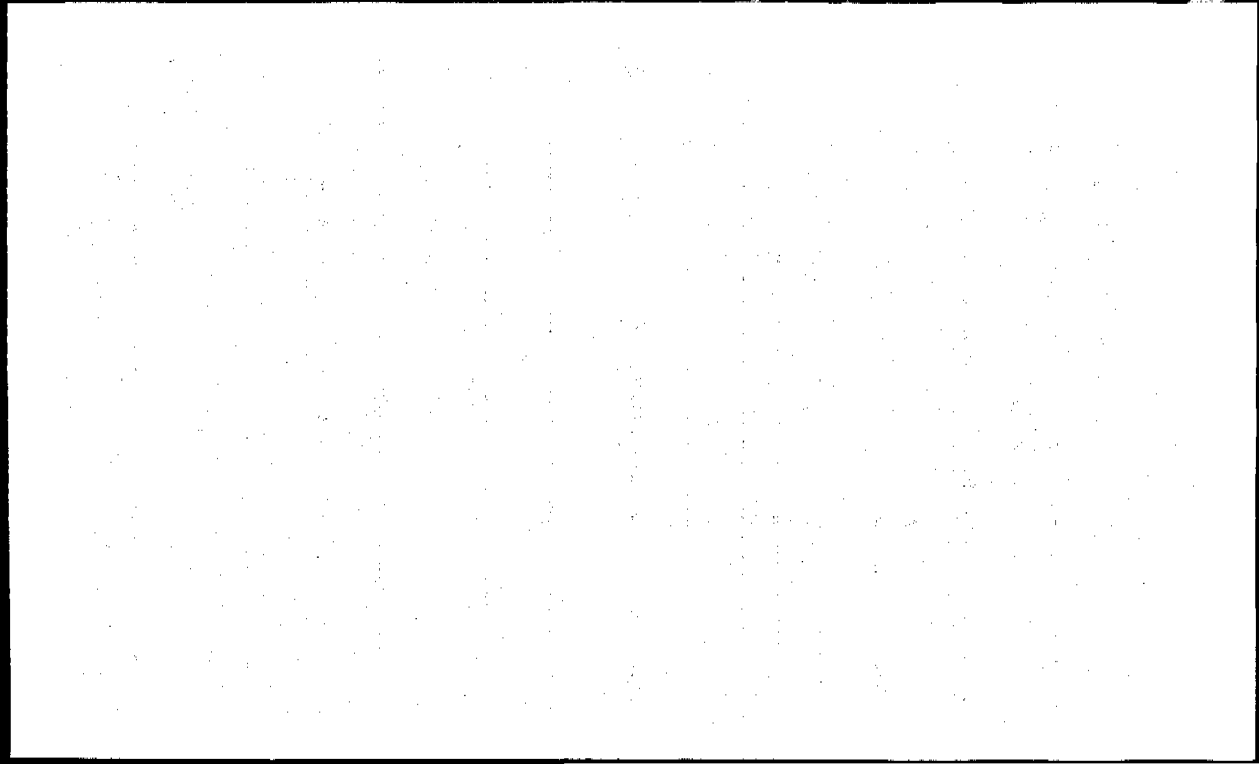
De volgende dag namen mijn begeleiders me mee naar de oorsprong van de Todgha 'rivier'. Naar mijn Nederlandse maatstaven is een rivier een overweldigende waterweg die wordt bevaren door grote schepen. In plaats daarvan zag ik nu een stroompje van nauwelijks 20 centimeter diep, dat alleen geschikt was voor speelgoedbootjes. Op ongeveer een derde van de weg door de vallei verdwijnt het oppervlaktewater helemaal. In dit lager gelegen deel halen de mensen hun water uit putten en een ingenieus aangelegd irrigatiesysteem.

Ondanks zijn bedriegelijk kleine formaat, zorgt de rivier er wel voor dat de vallei weelderig groen is.

Ik kon niet geloven dat deze kleine rivier genoeg water voortbracht voor de 70.000 mensen die in de vallei wonen. Dat mensen zo veel land kunnen ontginnen met zo weinig water heeft een diepe indruk op me gemaakt. Iedereen gaat spaarzaam met het water om en toch is alles groen.

Het feit dat er aan de andere kant van het Atlasgebergte water in overvloed is en dat daar zelfs overstromingen zijn, maakt de schaarste in deze vallei nog treffender.

Zes maanden later stond ik op de bus te wachten waarmee ik terug zou gaan naar Casablanca. Ik dacht terug aan mijn eerste gedachte toen ik hier aan kwam. Ik glimlachte. Vanaf nu zou ik nooit meer op mijn eerste indruk af gaan.

Sinnan en de Shannon

Christopher Moriarty, Ierland

In het hart van Ierland, op de hellingen van de Cuilcaghberg, ligt een druppelvormige poel. De poel ligt in de schaduw van eeuwenoude wilgen en mondt uit in een heldere stroom die over de groene weiden naar de lager gelegen vallei loopt. Bij de poel stond duizenden jaren geleden een indrukwekkende hazelaar.

Op een mooie herfstdag was de goudharige Sinnan in het bos rijpe bosbessen en dikke bruine hazelnoten aan het plukken. Bij de poel aangekomen bewonderde ze een ogenblik haar spiegelbeeld in het rimpelloze water en liep toen naar de grote boom. Het leek wel of ze een stemmetje hoorde dat haar verbood deze noten te plukken, maar Sinnan was een eigenzinnig meisje en ze plukte er toch een paar.

Het waren prachtige noten, zo groot en bruin dat ze besloot ze ter plekke op te eten in plaats van ze mee naar huis te nemen. Toen ze de eerste noot kraakte hoorde ze een donderslag. Die had ze zich zeker niet verbeeld en ze vond het vreemd een donderslag te horen op zo'n zonnige dag. Maar Sinnan was niet bang voor de donder. Ze proefde de noot, die erg lekker smaakte. Maar op het moment dat ze er in beet, realiseerde ze zich plotseling dat dit geen gewone hazelaar was, maar de boom der wijsheid. Ze was veranderd in een persoon die over alle kennis in de wereld beschikte. Ze laat realiseerde ze zich ook dat geen sterveling het eten van deze verboden vruchten kon overleven.

Het water spoot uit de stille poel omhoog. Een grote vloedgolf spoelde naar buiten en Sinnan werd meegevoerd op de stroom die het landschap doorkliefde. Het water bleef maar stromen. Het golfde van de bergwand, zich een weg banend in de zachte grond, breidde zich ver uit en vormde meren op plaatsen waar rotsen de weg versperden. Sinnan riep de goden aan om haar te helpen, maar de goden wilden een sterveling die hun heiligdom had geschonden niet redden. Sinnan kwam om in de vloedgolf, lang voordat het water de oceaan had bereikt.

Ontroerd door haar jeugd, schoonheid en onschuld besloten de goden dat de vloedstroom die haar had weggespoeld naar Sinnan vernoemd zou worden. Deze is tegenwoordig bekend als de Shannon, de grootste rivier van Ierland. De geest van Sinnan bewaakt ook nu nog de rivier die net zo mooi en eigenzinnig is als zij zelf was toen ze lang, lang geleden de vruchten der wijsheid proefde.

De Ieren hebben veel te danken aan de rivier de Shannon. Zalm, forel en paling vormen heerlijk voedsel voor degenen die langs de oevers van de rivier wonen. Al duizenden jaren fungeert de rivier als hoofdweg. De eerste christenen bouwden kloosters langs de oevers. De Vikingen gebruikten de Shannon als waterweg. Vandaag de dag levert de krachtige rivier groene stroom. Ook biedt de rivier een rustig, natuurlijk toevluchtsoord waar mensen kunnen ontspannen en even ontsnappen aan hun drukke leven.

Vrouwen putten hoop uit water

Lucy Akanboguure, Ghana. Bron: WaterAid

In Kandiga moest ik 10 jaar geleden iedere dag om 3 uur 's nachts opstaan om 5 kilometer naar de rivier te lopen om water te halen. Ik was niet voor 10 uur terug, waardoor ik regelmatig te laat op mijn werk kwam op de school waar ik les gaf. Soms hadden mijn kinderen water om zich te wassen en om ontbijt te kunnen maken, soms ook niet. Door mijn afwezigheid gingen ze vaak te laat en zonder eten naar school.

De vrouwen besteedden het grootste deel van hun dagen aan het halen van water. Het gebrek aan water leidde regelmatig tot ruzies, mishandelde vrouwen en zelfs scheidingen. Tijdens hun tocht naar de rivier werden vrouwen vaak gebeten door slangen of raakten ze gewond wanneer zij vielen. In het lange droge seizoen, dat van november tot maart duurde, braken er vaak ruzies uit in het gevecht om water en tierden ziekten als diarree, dysenterie, guinea-worm en cholera welig. Veel kinderen waren sterk ondervoed.

Er waren slechts weinig meisjes ingeschreven op scholen, aangezien zij mee moesten helpen met water halen. In veel gebieden is er slechts één opgeleide vrouw op iedere 30 mannen met een opleiding. **Ik was de enige vrouwelijke onderwijzer op onze school.**

In 1994 hoorde ik van het werk van WaterAid in Ghana. Samen met andere mensen uit onze gemeenschap diende ik een hulpaanvraag in. Na verscheidene bijeenkomsten werden we het in 1995 eens over het uiteindelijke project en werden de eerste handgegraven waterputten gebouwd. De bijdrage vanuit onze gemeenschap bestond uit arbeid, fondsen en de aanschaf van de handmatige pompen. WaterAid leverde de geschoolde krachten en materiaal, terwijl haar zusterorganisatie RuralAid toezicht hield op en ondersteuning bood bij de uitvoering van het project en voor de afdekking van de wanden van de putten zorgde.

Onze gemeenschap onderhoudt en beheert de handmatige pompen nu zelf, daarbij gebruik makend van fondsen die wij maandelijks voor reparaties afdragen.

De dag na de installatie van de eerste pomp werd ik pas om 6 uur wakker en schreeuwde het uit van schrik omdat ik te laat was om water te halen bij de rivier. Toen realiseerde ik me pas dat mijn opgewonden kinderen al vroeg waren opgestaan, de waterpotten met schoon water hadden gevuld en bezig waren met het maken van het ontbijt.

Vanaf dat moment is het leven bij ons veel rustiger geworden. Mannen, kinderen en vrouwen halen nu water om in al hun behoeften te voorzien en het aantal inschrijvingen op school is, voor zowel jongens als meisjes, enorm toegenomen. Onze basisschool beschikt nu over een volledige staf, omdat onderwijzers graag banen accepteren in een omgeving waar water voorradig is.

Het leven van de vrouwen is sterk verbeterd. Ze hebben tijd om voor hun gezinnen te zorgen en om geld te verdienen met weven of landbouw. Ze zijn meer betrokken bij beslissingprocessen en zijn in staat om leidinggevende posities in te nemen, iets dat voorheen ondenkbaar was. Ze worden als gelijken gezien. De gemeenschappen beheren zowel de lokale voorzieningen als de natuurbronnen in de omgeving wat weer heeft geleid tot een verhoogde levensstandaard en een verbeterde gezondheid.

Ik ben blij dat ik 24 uur per dag over water kan beschikken en dat mijn kinderen zijn gevrijwaard van door vervuild water overdraagbare ziekten. Mijn levensstandaard werd nog verder verbeterd toen ik later ook nog de beschikking kreeg over een toilet.

Een kikker realiseert zich

pas hoe belangrijk water is,

als de zon zijn rug schroeit.

Immensio | Janse, Zinnus

Waterwerken

Mary Cahill Kurpiewski, Verenigde Staten

De week voor de Goede Week (de week voor Pasen) was voor onze streng katholieke familie een bijzondere periode die werd gekenmerkt door vasten, onthouding en veel gebed.

Op Stille Zaterdag, de dag voor de Opstanding van Christus, werd volgens vast gebruik iedere kamer in het huis gezegend met wijwater.

Meestal ging ik met mijn oudere broer of tantes naar de kerk om potten te vullen met wijwater. Mijn moeder gebruikte het water om het huis te zegenen en dan zeiden we een gebed.

Als mijn broer Tommy de gevulde potten terugbracht naar mijn moeder en de burens, kreeg hij af en toe een kwartje toegestopt. Toen hij 17 was voelde hij zich te goed voor deze taak en zette ik op mijn negende de traditie voort.

De volgende twee jaar trok ik de kar van mijn broer naar de kerk, **gevuld met rinkelende mayonaise- en pindakaaspotten** die de burens aan me hadden gegeven. Ik vulde de potten en ontving bij het afleveren van de heilige inhoud behoorlijk wat 'donaties'.

Het derde jaar bedacht ik dat ik dit wel eens in een goedlopende zaak kon omzetten. Met mijn vriendin Dorothy als zakenpartner verzamelde ik ruim twee keer zo veel potjes als in mijn eerste jaar. Helaas bleek de 1,5 kilometer lange wandeling te zwaar, vooral omdat de zool van mijn schoen loszat en op en neer flapperde.

De volgende zaterdagochtend trok ik de kar in ons zijsteegje en begon de potjes te vullen met water uit de tuinslang, tot afgrijzen en verbazing van Dorothy. Ik legde haar uit dat God het water heus wel zou zegenen en dat we het goed zouden maken door wat extra geld in het collectemandje te stoppen. Ze twijfelde, maar hield wijselijk haar mond.

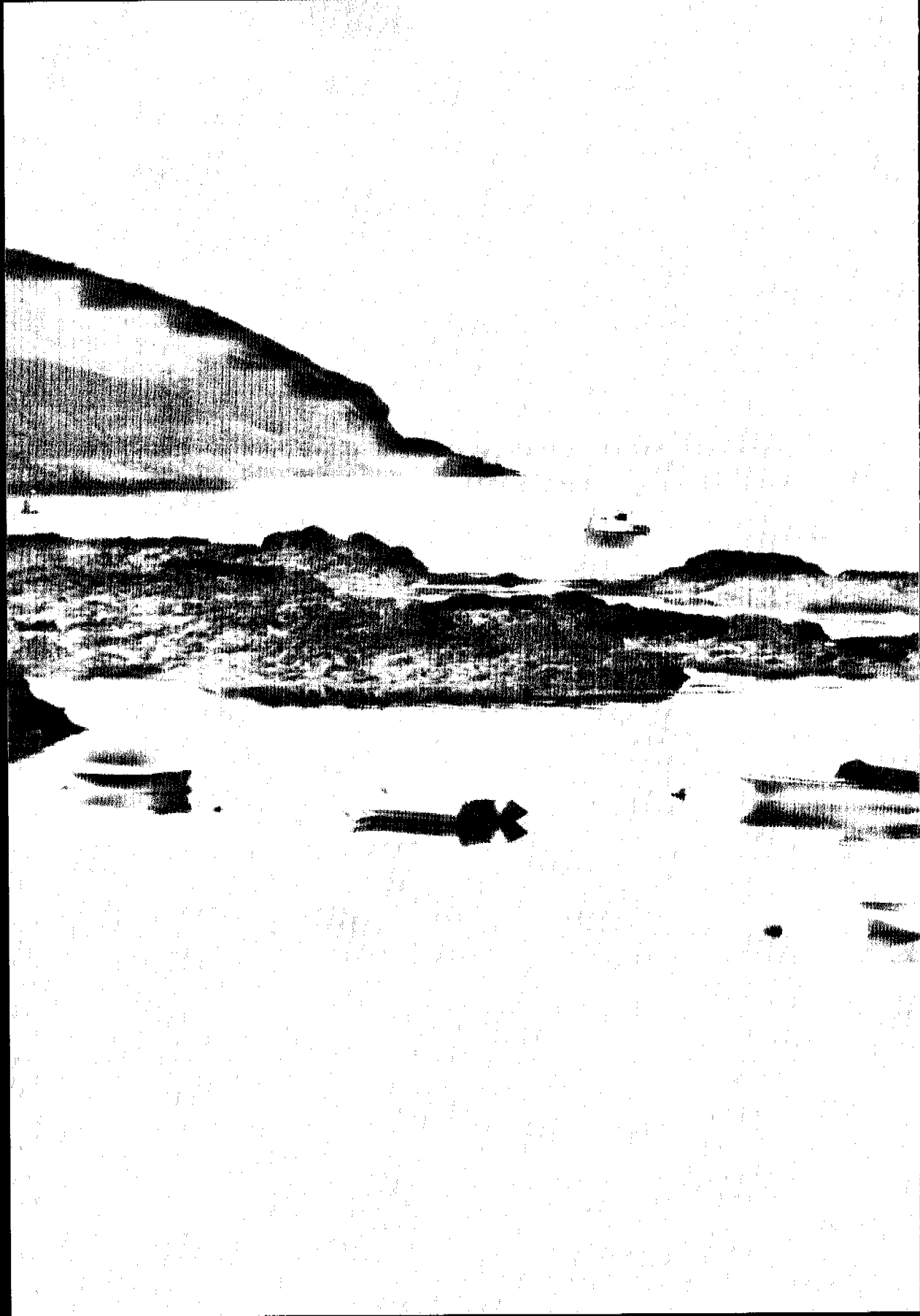
We leverden onze 'onzalige' lading af en trokken ons terug om onze opbrengst, in de verhouding 70-30 in mijn voordeel, te verdelen.

Maar overmand door wroeging biechtte mijn partner het verhaal uiteindelijk toch op. Mijn arme, beschaamde moeder nam mij mee naar de priester.

De monseigneur zei haar dat ze zich geen zorgen hoefde te maken. Hij zou een zegeningsgebed uitspreken voor alle families die ons water hadden gekregen en mijn moeder hoefde niet te biechten over de misdaden van haar criminele dochter.

Ik kreeg een donderpreek van de strenge priester. Aan het eind van zijn tirade vroeg hij mij: 'En Mary Bernadette, heb je je lesje geleerd?'

Ik zei niets, maar ging in stilte naar huis. Daar dacht ik na over de bittere les die ik had geleerd. Op basis van mijn ervaring als 12-jarige entrepreneur concludeerde ik dat de ware les die ik had geleerd was: 'Ga nooit in zee met een zakenpartner!'

Een jaarlijks ritueel

Rosalie Castro, Filippijnen

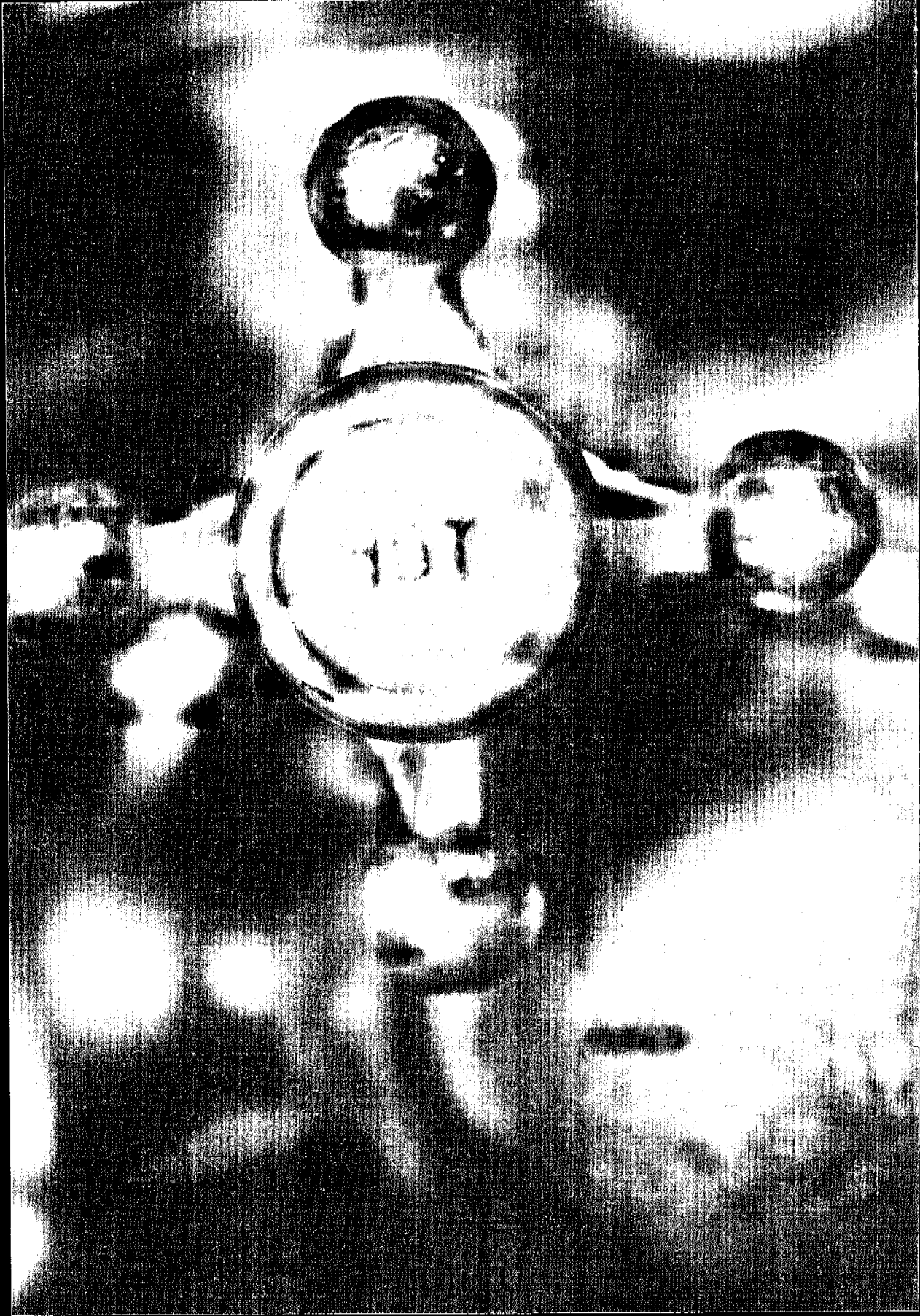
San Luis Agusan del Sur is een klein dorpje in de Filippijnen dat dicht bij een rivier ligt. Ieder jaar worden onze rijst- en maisvelden verwoest door overstromingen. Ik herinner me dat we, wanneer het water de achterkant van ons huis bereikte, snel al onze spullen in boten laadden en naar het huis van mijn tante gingen, dat een beetje hoger gelegen was. Ik gebruikte een jerrycan om te blijven drijven en leerde zwemmen door me vast te houden aan de jerrycan en mijn voeten te bewegen.

Als klein kind vond ik het erg spannend om te leren zwemmen en al onze spullen in de boot te laden. Nu ik ouder ben begrijp ik dat mijn ouders het erg moeilijk hebben. Ieder jaar moeten ze hun huis bij de rivier verlaten en na de overstromingen weer terugkeren.

Tijdens een overstroming verdienen mijn ouders geen geld, zodat zij afhankelijk zijn van de lokale politici om hen van voldoende rijst te voorzien om te overleven. Aangezien voorzieningen zoals waterputten zich in de buurt van de rivier bevinden, kunnen ze het gebied niet verlaten. Het hoger gelegen land is niet ontwikkeld. Daarnaast zijn ze opgegroeid in dit gebied en is het moeilijk voor hen om al hun familie en vrienden achter te laten.

Momenteel woon ik in Nederland in het kader van een uitwisselingsprogramma. In deze periode wordt ons dorp weer geteisterd door overstromingen. Ik hoop dat het goed gaat met mijn ouders.

Eigen schuld, dikke bult!

Corina van der Koppel, Nederland

Ik reisde van Nederland naar India om daar stage te lopen. De eerste dagen bracht ik door in een guesthouse, een hut met daarin een kleine woonkamer, een slaapkamer en een badkamer die uit niet veel meer bestond dan een gat in de grond met een wasbak ernaast. Bij aankomst werd mij direct geadviseerd geen kraanwater te drinken. In eerste instantie hield ik rekening met deze waarschuwing, maar nadat ik een paar dagen onsmakelijk flessenwater had gedronken, ging mijn aandacht steeds meer uit naar het 'verboden' maar schoon lijkende kraanwater.

In eerste instantie beperkte ik me tot kleine slokjes water tijdens het douchen en dat bracht geen effect teweeg. **Eigenwijs als ik was**, overtuigde ik mezelf er van dat ik zo'n sterk gestel had dat ik best af en toe wat meer kon drinken. Ik nam een aantal grote slokken van het kraanwater.

Enkele uren later begon mijn lichaam te protesteren en begon ik te braken. Ik zal u de details besparen, maar ik kan wel vertellen dat ik mijn badkamer tot in detail heb leren kennen. Met aan de ene kant het toilet en aan de andere kant de wasbak binnen handbereik heb ik er namelijk uren doorgebracht.

Een tijdje later, nadat mijn lichaam zich had ontdaan van alle ongewenste bacteriën, leek het me toch maar verstandiger voorlopig flessenwater te drinken. Hoewel ik niet iemand ben die alles gelooft wat me wordt verteld, lijkt het er op dat het in sommige gevallen beter is om te vertrouwen op de adviezen die worden gegeven.

De gemiddelde afstand die
vrouwen in Afrika en Azië
afleggen om aan water te
komen is 6 kilometer.

Bron: WaterAid

Rode putten, groene putten

M.I. Zuberi, Bangladesh

Met haar lieve glimlach en haar twinkelende ogen was Shahida niet anders dan de vele andere dorpsmeisjes in Bangladesh. Op de plaatselijke school in Sharisabari in centraal Bangladesh bereidde ze zich voor op het naderende eindexamen, in de hoop dat ze lerares kon worden en zo de studie van haar jongere zusjes kon bekostigen. Daarnaast werkte ze om haar ziekelijke moeder en haar zusjes bij te staan.

Haar vader had als vrijheidsstrijder gevochten in de Onafhankelijkheidsoorlog en werkte nu bij de plaatselijke jutefabriek. Op een gegeven moment werden de leden van het gezin zonder enige aanwijsbare reden ziek. De vader van Shahida kon niet meer de energie opbrengen om naar zijn werk te gaan. Haar moeder werd te zwak om hun maaltijden te bereiden. Shahida zelf had last van regelmatig terugkerende hoofdpijnen, misselijkheid en maagproblemen. Ze ging niet meer naar school. Haar kleine zusjes speelden zelfs niet meer. Andere gezinnen in het dorp hadden dezelfde ervaring. Was het een vloek uit de hel? Het plaatselijke gezondheidscentrum kon geen uitsluitsel geven.

Gedurende twee lange jaren waren Shahida, haar familie en de andere dorpingen ziek. Haar vader was zijn baan kwijtgeraakt. **Shahida had haar studie en haar dromen op moeten geven.** Ze moesten een hypotheek op hun grond nemen en toekomen met slechts de helft van de gebruikelijke hoeveelheid voedsel.

Op een dag ontdekte de vader van Shahida kleine wratjes op zijn handpalmen en tenen. Gedreven door ondragelijke pijnen en blaren ging hij samen met zijn buurman naar het ziekenhuis in de stad. Ze werden onderzocht door een huidspecialist die vertelde dat hij nog meer patienten met dezelfde aandoeningen had. Volgens hem werd hun ziekte veroorzaakt door arsenicum in de buizen van de putten die waren aangelegd ter vervanging van de vroegere ondiepe putten. Ze kregen zelf en vitaminen mee en werden gewaarschuwd geen water uit de putten meer te drinken.

Ziek, moe en straatarm keerden ze naar huis terug. De mensen in het dorp waren geschokt toen ze hoorden dat hun ziekte veroorzaakt werd door de nieuwe putten. Er waren geen alternatieve drinkwatervoorzieningen beschikbaar, aangezien de oude putten gesloopt waren.

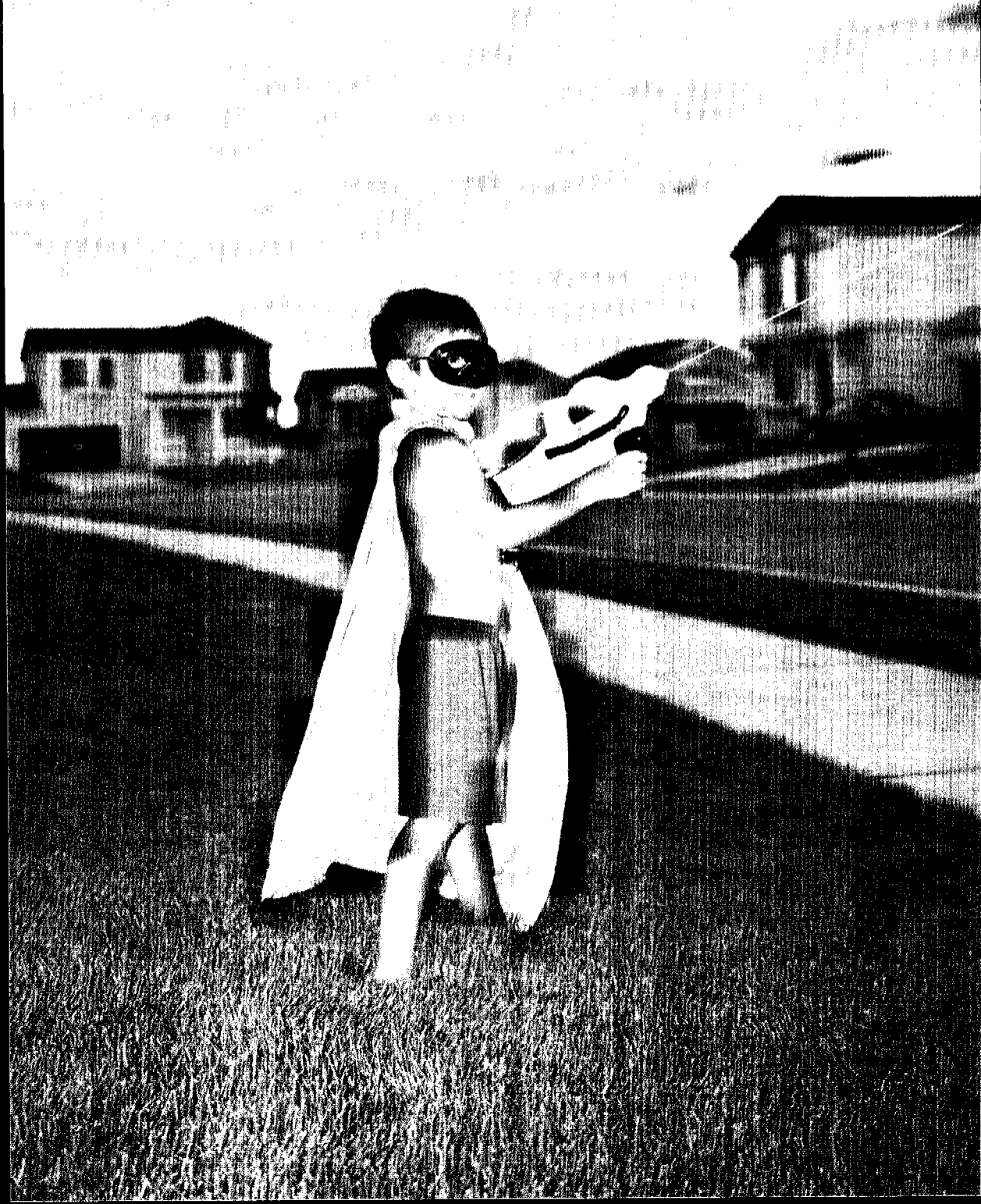
Het dorp werd plotseling belangrijk. Er kwamen veel mensen langs in auto's en jeeps. Sommigen namen foto's van de voeten en handen van de dorpsbewoners, anderen namen monsters van het water in de putten. Er werd gezegd dat het water uit de putten niet gedronken mocht worden, maar er werden geen alternatieven geboden.

Iemand van het Gezondheidsdepartement voorzag de putten van een rode lak verf en zei: 'Jullie mogen geen water uit de 'rode' putten drinken, alleen uit de 'groene'.' Maar er waren geen 'groene' putten in het dorp.

Enkele maanden later overleed Shahida's vader. Zijn gezin bleef noodlijdend en ziek achter, zonder eten en met het door arsenicum besmette water als enige drinkwatervoorziening.

Later doneerde een internationale organisatie tien filters aan het dorp om het arsenicum uit het water te verwijderen. Met de hulp van docenten en studenten van de Rajshahi Universiteit beschikt het dorp waar Shahida woont nu weer over arsenicum-vrij water. Ook Shahida heeft hulp gekregen en gaat weer naar school.

Shahida heeft de situatie overleefd en kan haar verhaal nog navertellen. Maar haar verhaal is hetzelfde als dat van duizenden andere gezinnen in honderden dorpen in Bangladesh en andere delen van zuid-oost Azië. De putten werden geslagen om deze mensen van schoon water te voorzien, maar ze brachten ziekte en dood. Miljoenen mensen wachten op de hulp en ondersteuning die Shahida heeft gekregen. Zullen ze ooit schoon water krijgen?

Waterballon, waterballon

Waterballon

Waterballon

Waarom ging je

zo snel dood

als je spat

wordt alles nat nat nat

waterballon, waterballon

Zwem je sterk

Nancy Moffett, Verenigde Staten

Ik herinner me hoe ik in het blauwe water van het grote zwembad werd getild. De scherpe chloorlucht, de stemmen die weerkaatsten tegen de muren van de vochtige koele ruimte. Een vrouw strekte haar armen naar me uit om me op te vangen terwijl mijn benen onder water verdwenen.

Ik had nog nooit een zwembad gezien. Het enige zwemwater dat ik kende bestond uit modderige kreek en een klein, aangelegd meer. Misschien was het wel in dat meer dat ik als zesjarige een virus opliep dat me zo ziek maakte, dat de dokter me per ambulance naar het ziekenhuis liet rijden voor een ruggenmergpunctie.

Ik kreeg polio in 1950, drie jaar voordat het Salk-vaccin een einde maakte aan de dramatische gevolgen van één van 's werelds meest besmettelijke en verwoestende ziekten.

Dagenlang lag ik in quarantaine en werd verzorgd door artsen en verpleegsters die allemaal maskers droegen. Ik herinner me de geur van natte wol wanneer de verpleegsters dampend hete doeken om mijn benen wikkelden. Zuster Kennedy, een Australische verpleegster, had deze behandelmethode ontwikkeld nadat ze had gezien dat de Aboriginals polio met vochtige warmte bestrijden. Ze adviseerde me ook om intensieve fysiotherapie te ondergaan, zodra de infectie was verdwenen.

Na mijn thuiskomst begonnen de ontelbare uren waarin ik mijn benen moest optillen om mijn spieren te herstellen. De therapeut bewoog mijn benen in het vriendelijke water van het zwembad. Ik was erg blij met deze therapieessies, omdat de oefeningen door het water minder pijnlijk waren.

Maanden later zette ik mijn eerste stappen. Een jaar nadat ik polio had gekregen, rende en huppelde ik weer naar school, terug naar mijn leven voor polio. Ik heb niet meer achterom gekeken. Ik beschouwde polio als een nare droom. Het enige wat ik wilde was hetzelfde zijn als mijn vriendjes en vriendinnetjes.

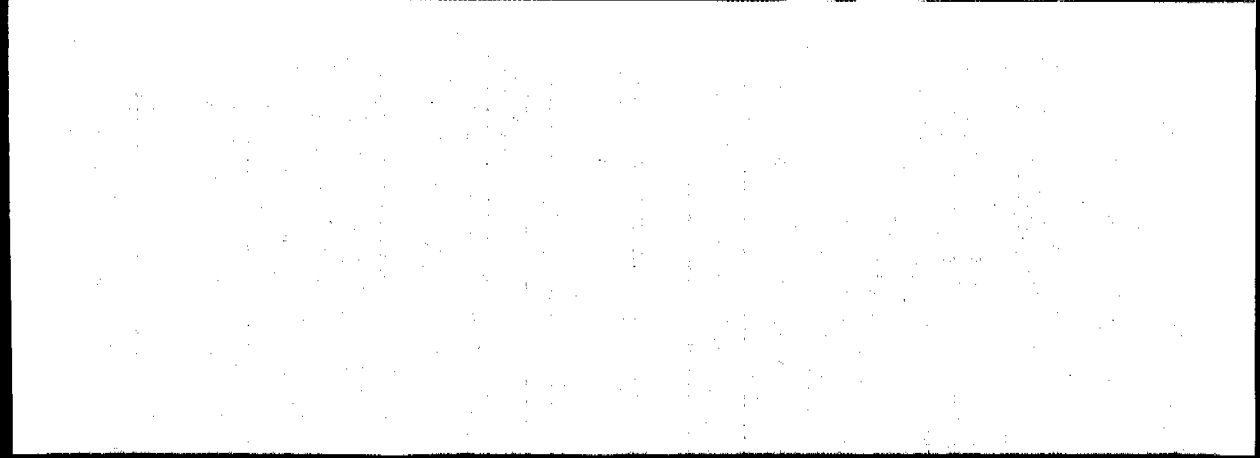
Het prettige gevoel dat de therapieessies in het zwembad me hadden gegeven bleef me wel bij. Ik vond het fantastisch om door de kreek vlakbij het huis van een vriendinnetje te plonzen. Tijdens kamp dook ik gretig het zwembad in. Ik zwom en dook met groot enthousiasme en op mijn 13e had ik al mijn zwemdiploma's en een brevet voor reddend zwemmen. Als jonge moeder nam ik mijn dochters mee naar een meer dat door een bron werd gevoed. Aan het begin van iedere zomer keek ik uit naar het moment dat ik voor het eerst in het koude water kon glijden.

Op mijn veertigste kwam de ziekte die ik al lang was vergeten terug in mijn leven. Aan het eind van een lange werkdag had ik een trekkend gevoel in mijn benen. Het trekkende gevoel veranderde in pijn. Ik had aanvallen van vermoeidheid. Toen kreeg ik een artikel over het 'post-polio syndroom (PPS)' onder ogen. Was het mogelijk dat mijn vergeten ziekte weer de kop op had gestoken? Tests bij een kliniek die gespecialiseerd was in de gevolgen van polio, toonden inderdaad een verminderde werking van mijn spieren en zenuwen aan.

In de 14 jaar die zijn verstreken sinds de arts PPS constateerde heb ik mij aan moeten passen aan een lichaam dat steeds minder kan. Er is één plaats waar ik verlichting vind. Als ik in het zwembad van mijn sportschool glijd verwelkomt het water me, net als jaren geleden. De pijn verdwijnt. Ik zwem de schoolslag en crawl en dompel mezelf onder in het water waarin ik me weer compleet voel.

Het zwembad is mijn redding. Het is een plaats waar ik me weer jong voel, zowel mentaal als fysiek, zodat ik de nieuwe uitdagingen die PPS aan me stelt weer aan kan. Na het zwemmen stap ik in het warme bruisende water van het bubbelbad, dat de pijn in mijn spieren en zenuwen verzacht. Zolang ik nog kan zwemmen weet ik dat ik mijn levensweg kan vervolgen.

Gemengde gevoelens

Silena Vargas, Colombia

Het oude watervoorzieningssysteem in de Cauca vallei in Colombia zou vervangen worden. Dit betekende dat het oude watersysteem vernietigd moest worden, om te voorkomen dat water van slechte kwaliteit zich zou vermengen met het schone water van het nieuwe systeem en zo een gezondheidsrisico zou veroorzaken.

We bespraken dit tijdens een workshop. De gemeenschap, en vooral hun leider die het oude watervoorzieningssysteem had gebouwd, protesteerde heftig tegen de vernietiging van het systeem. De discussie laaide op en ik maakte me zorgen. Ik was bang dat alles wat we hadden bereikt in gevaar zou komen. Ik moest een manier bedenken om de leider er van te overtuigen de twee systemen niet samen te gebruiken. Terwijl de mensen in groepjes zaten te praten ging ik naar de leider van de gemeenschap en **nodigde hem uit voor een drankje**. Hij was erg verbaasd, omdat hij mij als zijn vijand beschouwde.

Onderweg vroeg ik zachtjes aan een jongen van de workshop of hij snel wat water uit de rivier voor me wilde halen. Bij de plaatselijke winkel aangekomen, bestelde ik een fles water en twee glazen. Ik vulde het glas van de leider voor de helft met water uit de fles. Vervolgens voegde ik een klein beetje rivierwater toe en bood de leider het glas aan.

Hij keek me aan alsof ik gek was. 'Verwacht je dat ik dat opdrink?', vroeg hij verbaasd en boos. Toen zag ik iets in zijn blik veranderen. Hij keek me glimlachend aan en knikte. Hij begreep wat ik probeerde te vertellen over het oude watersysteem. We dronken nog wat schoon water uit nieuwe glazen en sloten vriendschap. De leider van de gemeenschap ging terug naar zijn mensen en wij voltooiden het project zonder verdere problemen.

De roep van de rivier

Pratima Singh, India

Toen ik nog een klein meisje was, namen mijn ouders hun kinderen mee bij bezoeken aan ons geboortedorp in het Sultanpur-district in de deelstaat Uttar Pradesh in India. Hoewel er geen waterleidingen in het dorp waren, de huizen niet over elektriciteit beschikten en het dorp 5 kilometer van de doorgaande weg lag, aarzelde ik nooit om deze 1700 kilometer lange reis te maken.

De reis naar het huis van onze grootouders bestond uit een treinreis van 40 uur, gevolgd door 8 uur in een krakkemikkerige bus en een wandeling van 5 kilometer over onverharde, stoffige wegen.

Als we dan uiteindelijk bij het dorp aankwamen was het vooral de rivier en niet onze familie of hun huis waar de meeste aantrekkingskracht van uitging.

Na een traditionele Namaste-begroeting en een voetenbad in een metalen schaal, gooiden we onze spullen in een hoek en begonnen te smoezen over hoe we, tegen de wensen van onze ouders en grootouders in, zo snel mogelijk de rivier in konden duiken. Ze zeiden dat het te warm was om het water in te gaan, maar wij voelden ons al gelukkig en vol energie als we nog maar halverwege waren. De laatste 150 meter trokken we een sprint, **smeten onze handdoeken op de oever**, sprongen in het water en omhelsden de rivier. Het water bracht verkoeling en opwinding.

We zagen een schipper wachten op passagiers die de rivier wilden oversteken en mensen die hun kleren of zichzelf wasten. We zongen en lachten, speelden spelletjes en hadden de tijd van ons leven. We kwamen de rivier pas uit als we rammelden van de honger.

Nu ik volwassen ben en mijn leven is gevuld met werk en andere beslommeringen, kan ik mijn geboortedorp niet vaak meer bezoeken. Maar als ik ga, loop ik altijd even naar de rivier. Ik merk dat zowel de kwantiteit als de kwaliteit van het water is afgenomen, maar toch geeft het me een gevoel van nostalgie. Ik kan de verleiding niet weerstaan om het water in te gaan en opnieuw zo veel plezier te beleven!

De Friendship Highway in Tibet

Dick Kanters, Nederland

Een van de mooiste en meest spectaculaire wegen ter wereld is de Friendship Highway. Deze weg loopt vanaf de hoofdstad Lhasa in Tibet naar Kathmandu in Nepal. De weg voert over bergpassen van 5100-5200 meter hoogte met fantastische vergezichten over de Tibetaanse hoogvlakte en met wat geluk een uitzicht op de Mount Everest ter hoogte van het stadje Tigri.

De Friendship Highway heet niet voor niets zo. Deze weg is meer dan zes maanden per jaar volstrekt onbegaanbaar vanwege het regenseizoen en de winterperiode met flinke pakken sneeuw. Aardverschuivingen veroorzaken voortdurend dagenlange wegblokkades.

De benaming 'Highway' wekt de indruk dat het gaat om een goed geasfalteerde vierbaans weg. De Friendship Highway is echter niet meer dan een karrenspoor, waarvan het wegdek bestaat uit een mengsel van klei en grove bonken steen. De greppels aan weerszijden van de weg zijn niet goed onderhouden, waardoor de waterafvoer nogal wat te wensen overlaat.

Bij de eerste de beste regenbui ontstaat er dan ook een enorme modderbrij, waarin vrachtwagens tot hun assen wegzakken. En de stroom auto's die er achter aan komt, kan ook geen kant meer op. **De wagens zitten soms dagenlang vast.** Er zit dan niets anders op dan de verzakte wagens uit te laden en ze met behulp van touwen uit de prut los te trekken. Alle gestrande passagiers werken zij aan zij om deze zware klus te klaren. Dus waar maak je beter vrienden dan op deze weg, de Friendship Highway?

**HOLY
WATER**

De helende kracht van schoon water

Ibe Samuel Onwuchekwa, Nigeria

Na 10 jaar huwelijk heeft Nkechi nog steeds geen kinderen. In Igboland, waar ze woont, wordt neergekeken op een vrouw zonder kinderen. Ze wordt dan ook regelmatig geconfronteerd met beledigingen en minachting.

Nkechi en haar man Jumbo hadden de beste ziekenhuizen bezocht en hadden steeds te horen gekregen dat ze wel vruchtbaar waren. Toch gingen de jaren voorbij zonder dat ze een baby kregen. Nkechi bezocht een kerk van de pinksterbeweging waar men wonderen zou verrichten. Daar kreeg ze te horen dat ze zeven dagen moest bidden en vasten. Vervolgens moest ze bronwater halen voor het zuiveringsritueel. Nkechi kwam mij hiervoor om hulp vragen. Ik stuurde mijn chauffeur er op uit om water uit de bron in mijn dorp te halen. Hij kwam terug met 25 liter water. Dankbaar nam Nkechi het water mee terug naar de kerk.

Het water bleek echter niet afkomstig te zijn uit een bron en was onbruikbaar. De tijd begon te dringen, aangezien het reinigingsritueel binnen zeven dagen moest plaatsvinden. Nkechi kwam huilend en jammerend naar me toe. Ik voelde mijn chauffeur (die overigens uitstekend voor zijn taak was gecompenseerd) aan de tand en hij gaf toe dat het water afkomstig was uit één van de boorputten in Umuahia. Hij had het te eng gevonden om de 60 meter lange, steile helling naar de bron in mijn dorp af te dalen.

Samen met Nkechi ging ik naar de bron. Het was een moeilijke afdaling. Nkechi hijgde terwijl we naar beneden klauterden, maar we bereikten toch de bron met daarin het water dat ze nodig had voor haar reinigingsritueel. En het bleek niet slechts een ritueel te zijn, het water had daadwerkelijk een reinigende werking. Ze gebruikte het water om te koken, te drinken en te baden. Nadat ze het water gedurende een maand had gebruikt deed Nkechi een zwangerschapstest. De uitslag was positief. **Nkechi was in verwachting!**

Onveilig water is de oorzaak van het lijden of sterven van miljoenen mensen. In tegenstelling tot veel onbehandelde boorputten levert de bron in mijn dorp zuiver water, maar dat is door de steile helling heel moeilijk te bereiken. Helaas wordt hier niets aan gedaan.

In het verleden had Nkechi door gebruik van onzuiver water ziekten opgelopen. Mogelijk hebben de antibiotica die nodig waren om deze ziekten te bestrijden ertoe geleid dat zij niet zwanger werd. Door het gebruik van zuiver bronwater had ze deze antibiotica niet meer nodig.

Water is leven. Geef ons zuiver, veilig water.

Hoog water

Bunker Roy, India

De mensen die dicht bij de bergen in de buurt van Kanchanjanga in India wonen hebben niet te klagen over gebrek aan regen. Toch zijn er voor hen weinig betrouwbare waterbronnen beschikbaar, omdat al het water langs de berghellingen naar beneden stroomt. Ingenieurs van de deelstaat Sikkim, waar de berg zich bevindt, hebben voor dit probleem een kostbare oplossing gebouwd in de vorm van grote pompen die het water dat in de rivieren in de vallei terecht komt, weer naar boven voeren.

Vijf jaar geleden heeft het Barefoot College gezegd dat het een opvangsysteem voor het regenwater wilde bouwen op de berg. De ingenieurs en politici dachten dat we gek waren. Ze dachten dat het technisch geen uitvoerbaar plan was. De eerste minister van Sikkim haalde zijn schouders op en zei: 'Mijn experts zeggen dat het onmogelijk is, maar als jullie een systeem bouwen dat werkt, dan zal ik het openen.'

We kregen wat geld los van de Indiaase overheid. Daarmee bouwden we het eerste regenwateropvangsysteem in de deelstaat Sikkim, zonder de hulp van de ingenieurs. Het systeem werd door de mensen zelf gebouwd, met behulp van hun eigen kennis en vakkundigheid en van door hen zelf verzamelde materialen.

Ik ging naar de eerste minister en vroeg hem: 'Weet u nog wat u een tijdje geleden tegen me zei? U zei dat u het systeem officieel zou openen als het operationeel was.' De eerste minister was verbaasd, maar blij. Hij vroeg de hoofdingenieur het systeem te bekijken, maar die kon er geen fouten aan ontdekken.

Na zijn bezoek wijzigde de eerste minister het beleid. Hij stemde er mee in om meer geld uit te trekken voor dergelijke opvangsystemen en gaf zijn goedkeuring aan de bouw van nog 40 van dergelijke systemen. De lokale bevolking zou zorgdragen voor de bouw, daarbij gebruik makend van door de overheid geleverde materialen.

Op dit moment zijn alle 40 wateropvangsystemen operationeel. De totale kosten bedragen slechts een kwart van de kosten van de in het verleden door de ingenieurs gebouwde pompsystemen. En dat is nog niet alles. Er is geld vrijgemaakt voor een nog verdere uitbreiding van het aantal wateropvangsystemen. En elk jaar komen er meer bij.

De gestadige druppel noit

de steen uit.

Chinese spreekwoord

Kinderdijk

Dick Kanters, Nederland

Op vele plaatsen in de wereld moeten mensen vechten voor water. Maar Nederland heeft een lange geschiedenis in het vechten *tegen* water. Meer dan de helft van Nederland ligt namelijk beneden de zeespiegel en daarom heeft het land door de eeuwen heen vele watersnoodrampen meegemaakt.

Een van de meest bekende watersnoodrampen in de geschiedenis is de St. Elisabethvloed van 1421. Kinderdijk, inmiddels geplaatst op de werelderfgoedlijst van Unesco vanwege de 19 watermolens die zich in dit dorp bevinden, heeft haar naam aan deze overstroming te danken.

De legende gaat, dat toen de overstroming over haar hoogtepunt heen was en het water via de rivier zich een weg baande naar de Noordzee, er op deze rivier een wiegje rondreef met daarin een huilende baby. Bovenop het wiegje zat een zwarte kat. De kat sprong voortdurend van links naar rechts op het wiegje om het drijvende voertuigje tegen kapseizen te behoeden. Het wiegje spoelde aan tegen de dijk: Kinderdijk.

Als je vandaag de dag een tochtje naar Kinderdijk maakt, vind je aan de Oost kinderdijk nummer 191 een monumentaal herenhuis. En als je dan naar boven kijkt, zie je een tableau waarop deze merkwaardige gebeurtenis nog steeds afgebeeld staat.

De grote moeder genaamd Mekong

Charles Bautista, Filippijnen

Ze beroert het leven van velen en brengt leven voort. In China, Vietnam en Cambodja wordt ze dan ook respectvol aangeduid als 'De Grote Moeder'. En ook al denken we dat we zelfstandig zijn, we keren toch altijd naar haar terug voor voedsel.

De grote rivier de Mekong streelt het landschap waardoor gewassen en fruit kunnen groeien die miljoenen gezinnen van eten voorzien. We hebben manieren gevonden om haar water te zuiveren om onze dorst te lessen.

Ze vervoert ons en onze goederen naar andere plaatsen en trekt mensen vanuit de hele wereld aan die haar schoonheid komen bewonderen.

Moeder Mekong heeft echter ook nare eigenschappen die de mensen angst inboezemen. Soms vertoont ze haar woede en macht door haar water over grote stukken land te laten stromen. Sommige mensen weigeren zich weg te laten jagen. Zij dagen haar uit door hun dorpen met muren en versterkingen te omringen. Meestal blijken deze nutteloos en worden de bewoners door Moeder Mekong geselsd op plekken waar ze dat het minst verwachten. **Ze lijden onder hun eigen halsstarrigheid.** Anderen zijn wijs genoeg om niet te dichtbij te komen en bouwen hun huizen op veilige afstand van haar venijnige uithalen. De verstandigsten laten haar woede onder hun op palen gebouwde huizen onder zich langs trekken, wetend dat haar slechte bui van voorbijgaande aard is.

Ondanks al haar macht vertoont de Mekong ook tekenen van kwetsbaarheid. We hebben haar water volgestopt met allerlei soorten afval in de veronderstelling dat ze dat aan zou kunnen, maar dag na dag zijn we bezig haar te vergiftigen. Terwijl ze zich in de rommel verslikt stroomt haar levenskracht langzaam uit haar weg. **We ontnemen haar haar levensgevendende rol.**

Mekong is een gecompliceerd wezen. Toch hoeven we geen genie te zijn om haar te begrijpen, zolang we maar oog hebben voor haar buien en gezondheid. Als kinderen hebben we van deze moeder genomen. Nu we opgroeien moeten we leren een relatie van geven en nemen op te bouwen, waar zowel moeder als kind wel bij varen.

Eeuwenlang heeft de Mekong zowel voor zichzelf als voor ons gezorgd. Nu moeten wij op onze beurt leren om voor haar te zorgen. We zijn allen kinderen van het water.

De juiste beslissing

Abdulla M. Al-Thari, Jemen

Mijn werk als hydroloog in Jemen omvat onder meer het bepalen van locaties die geschikt zijn voor de aanleg van een put. Mijn voormalige baas, een zeer invloedrijk man, had een stukje land afgestaan aan de gemeenschap om daar een put te slaan. Het was een erg succesvol project, waardoor na drie jaar 2000 mensen van schoon water werden voorzien. De schenking had de reputatie van mijn baas veel goed gedaan.

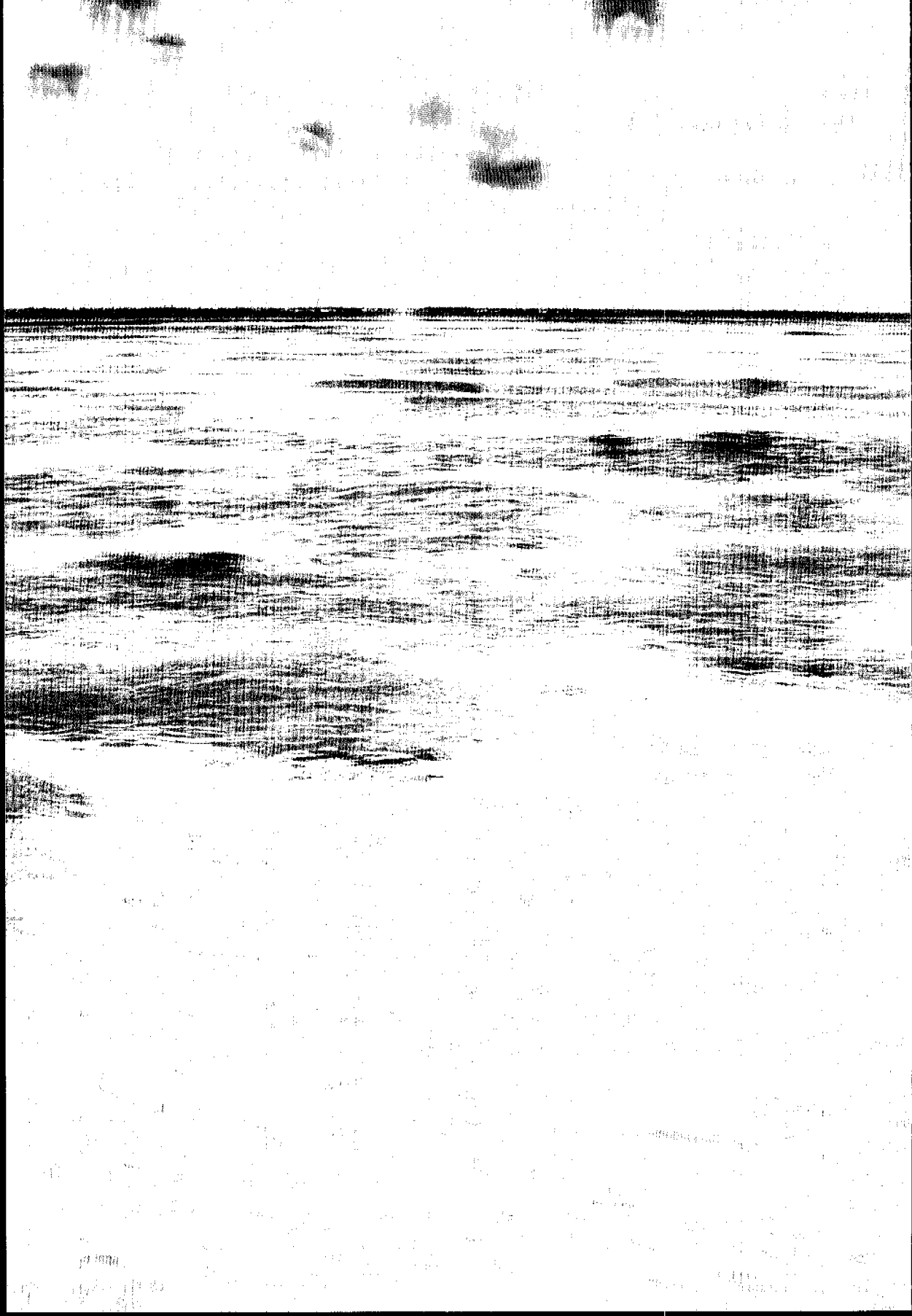
Later vroeg hij me een geschikte locatie te bepalen voor een nieuwe put op zijn grondgebied. Toen ik kwam kijken leek het wel alsof de plek voor de put eigenlijk al bepaald was en dat mijn baas me alleen nodig had om het land te meten. Ik vond dat er eerst een behoorlijk onderzoek moest plaatsvinden, maar mijn baas hield voet bij stuk. Waarom?

Hij had een put nodig voor de irrigatie van zijn eigen grond. Hij had al op drie verschillende plaatsen geboord, maar geen water gevonden. Nu wilde hij dat ik een plek dicht bij de gemeenschapsput markeerde omdat hij hoopte dat hij daar wel water aan zou treffen.

Ik zei: 'Als u een put boort zo dicht in de buurt van de andere put ontnemt u de mensen van de gemeenschap hun water.' In Jemen wordt water wettelijk als gemeenschappelijk bezit gezien en niet als iets dat toebehoort aan de eigenaar van de grond waarin het zich bevindt. Hij schreeuwde tegen me en we kregen ruzie, maar ik gaf niet toe. 'U heeft destijds een goede daad verricht voor de gemeenschap', zei ik tegen hem. 'Waarom zou u dat nu teniet willen doen?'

Een jaar lang hadden we niets met elkaar te maken. Toen ontmoetten we elkaar onverwacht. Hij kuste me op mijn voorhoofd zoals de gewoonte is in mijn land. 'Je hebt de juiste beslissing genomen', zei hij. 'Je hebt me voor een grote vergissing behoed.'

Water

Water, water overal, kijk maar in het rond

water in de oceaan, water in de grond.

Water stroomt door de rivier, water in een plas.

Water druppelend uit de kraan die aan het lekken was

Water in een meer, water in een fontein.

Water op een bloemblad bij de eerste zonschijn.

Water in een waterval, die naar beneden stort,

water in een donkere wolk, die later regen wordt.

Water kokend heet, water ijzig koud,

Water in een snelle stroom, helder en moor als goud

Water als er brand is, spuitend uit een slang,

Water voor de bloemen, de hele zomer lang

Water voor de dieren, zwemmend zij aan zij,

water, water overal, voor jou en ook voor mij.

Maximaal 40 kubieke meter

Maher Abu-Madi, Palestina

Abadi is de tachtig al gepasseerd. Hij maakt zich veel zorgen. Zijn waterrekening zal zo hoog zijn dat hij hem niet kan betalen. En als hij niet kan betalen wordt hij afgesloten.

Abadi woont in de buitenwijken van Amman in Jordanië. In zijn huizenblok wordt gebruik gemaakt van een tariefsysteem dat stelt dat de waterkosten toenemen naarmate een familie meer water gebruikt. Als een huishouden de limiet van 40 kubieke meter water per kwartaal bereikt stijgt de prijs scherp.

Iedere dag leest de oude man de watermeter af en berekent het waterverbruik van zijn huishouden. Zodra de grens van 40 kubieke meter in zicht komt stelt hij zijn noodplan in werking.

'Niet zo veel water gebruiken, anders worden we afgesloten', herinnert hij zijn familieleden de hele tijd. Hij schreeuwt tegen ze als hij de kraan in de keuken hoort lopen. Hij controleert alle kranen en aansluitingen op lekkages. Soms sluit hij zelfs de hoofdkraan af zodat er geen water meer uit de kranen komt. Zijn laatste redmiddel is een reservoir waarin hij het regenwater opvangt. Maar aangezien het in Jordanië nauwelijks regent geldt het reservoir alleen als laatste redmiddel.

Zijn bezorgdheid en inspanningen hebben maar een beperkt effect. Dat komt omdat het huishouden uit meer dan 20 personen bestaat die allemaal water nodig hebben. En al dat waterverbruik wordt geregistreerd door slechts één watermeter die al snel de grens van 40 kubieke meter bereikt.

'De volgende keer dat jullie niet luisteren ga ik naar het waterbedrijf en laat ik ons afsluiten' dreigt hij zijn uitgebreide familie. Zijn zoons knikken. Ze weten dat hun vader dat nooit zou doen.

Een brug te ver

Peter Goedhart, Nederland

Ik kijk uit over de kilometers brede rivier. Een overkant zie ik niet. Wel eilanden in de rivier. Zonder problemen stroomt het water tussen de eilanden door. Het is de droge tijd. Ik probeer me voor te stellen hoe het er hier uitziet als het regentijd is. Van de serene rust zal dan niet veel over zijn. De eilanden, die ze hier 'chars' noemen, zijn bewoond. Soms door tientallen, soms door duizenden families. De char waar ik op bezoek ben heet Bara Piari, waar ruim 300 hectare vruchtbaar land wordt bewerkt door 180 families.

Vlakbij Bara Piari ligt een van de bekendste bruggen van Bangladesh: de Jamunabrug. Ik vind het een mooie brug. Knap dat het de technici gelukt is om een brug te bouwen over zo'n brede rivier. **Wie zou daar nu niet blij mee zijn?**

Sarutan is niet blij. Voor haar 41 jaar ziet ze er veel te doorleefd uit. Acht jaar geleden zag haar leven er veel beter uit. Van haar ouders had ze 0,7 hectare grond geërfd en haar man had 1 hectare. Het was niet veel, maar het bracht genoeg op voor hun gezin. Dat veranderde toen haar man onverwachts stierf.

'Twee dagen erna kwam een familie de grond opeisen. Mijn man bleek niet de juiste eigendomsdocumenten te hebben. Binnen een week was ik mijn grond kwijt. Ik verhuisde terug naar de grond van mijn ouders. Net toen ik mijn leven weer op orde had, kwamen ze met machines bij de oever en begonnen ze met de bouw van de brug. De rivier begon zich anders te gedragen. Dat kwam omdat ze de rivier 'gevangen' namen, waardoor al het water door een nauwe doorgang moest stromen. Veel chars werden getroffen door het sneller stromende water. We werden gedwongen te evacueren naar het vaste land.

'Onze char herstelde zich nadat de brug klaar was, maar zo groot als vroeger werd hij nooit meer. Van de 4000 families die er voor de bouw van de brug woonden, zijn er nu nog maar 180 over. Ik voelde me niet thuis op het vasteland en gelukkig was er nog een klein stukje van het land van mijn ouders over. Ik heb nu wel een eigen hut, maar werk op het land van anderen. Zo blijf ik in leven. Dat is wel een stuk moeilijker dan vroeger. Van mijn vier kinderen gaan er twee naar school. Meer kan ik niet betalen.'

'We hebben de overheid aangeklaagd. We willen gecompenseerd worden voor het land dat we hebben verloren. De organisatie JCDP helpt ons hierbij en de Nederlandse organisatie ICCO financiert hun activiteiten. De eerste successen hebben we al geboekt. De overheid heeft erkend dat we land verloren hebben en heeft een bedrag aan compensatie beschikbaar gesteld. Maar dat bedrag is veel te laag.' Ze valt stil.

Mijn gedachten zijn elders. 'De ontwerpers van de brug hadden deze gevolgen kunnen voorzien. Dan hadden ze jullie vooraf kunnen compenseren', zeg ik. 'Ik denk dat zoiets voor ontwerpers een brug te ver is', antwoordt ze glimlachend.

Zo'n 6000 kinderen sterven
dagelijks aan ziekten die het
gevolg zijn van het gebrek aan
veilig drinkwater, ontoereikende
sanitaire voorzieningen en
slechte hygiëne. Dit staat gelijk
aan 20 neerstortende jumbojets
per dag.

bron: WHO/UNICEF/WSSCC Global Water Supply and Sanitation Assessment 2000 Report

Een kwestie van smaak

Rasheed Abiodun Ayeni, Nigeria

Het Directoraat voor Lokale Ontwikkeling was bezig met de evaluatie van een water- en hygiëneproject in de staat Lagos in zuid-west Nigeria. Het bleek dat één van de boorputten in een dorp niet werd gebruikt.

Voordat deze put was geboord haalden de dorpingen hun water uit een nabij gelegen lagune. Het feit dat het water in deze lagune veel modder bevat (slib en andere onzuiverheden), was destijds de reden geweest om een put te installeren om de mensen van schoon water te voorzien.

Hoewel het water in de put aan de hoogste helderheidseisen voldeed, voldeed het niet aan de eisen die de dorpingen stelden op het gebied van smaak. Het bleek dat het water uit de lagune een onmisbaar ingrediënt was in de soep die werd gebruikt als smaakmaker in de traditionele spijzen. Wanneer het lagunewater samen met lokale specerijen werd gekookt kreeg deze soep een bepaalde dikte, structuur en smaak waar men al generaties lang aan gewend was.

Met het water uit de put vonden de dorpingen de soep te waterig en smakeloos. Daardoor kregen ze de indruk dat het putwater niet zo goed was als het water uit de lagune en vielen ze terug op hun oorspronkelijke bron.

Tijdens enkele door ons ontwikkelde educatieve en adviserende workshops, gaven we uitleg over water en de zuiverheid daarvan. Uiteindelijk accepteerde men dat het beter was het water uit de boorput te gebruiken.

Deze geschiedenis heeft ons een belangrijke les geleerd:

het bouwen van putten alleen is niet voldoende. De criteria op basis waarvan de mensen waarvoor de putten worden gebouwd hun water beoordelen, zijn vaak heel anders dan die van een waterbouwkundig ingenieur. Onderwijs, advies en gesprekken over de overtuigingen en waarden van de gebruikers zijn onontbeerlijk. Anders blijft het een kwestie van smaak!

Een huis aan het water

Ratan Budhathoki, Nepal

Een jaar geleden zijn mijn vrouw, onze twee kinderen en ik verhuisd naar een locatie vlak bij Katmandu. We maakten ons zorgen, omdat deze hoofdstad van Nepal meer dan een miljoen inwoners heeft en kampt met een drinkwatercrisis.

We hadden geluk dat we een stuk land konden kopen dat zich vlak bij een bron bevond die het hele jaar door schoon water levert. Daar bouwden we een klein huis. De beschikbaarheid van schoon water was één van de doorslaggevende redenen om juist voor deze plek te kiezen. We betaalden \$200,- voor een aansluiting op de watervoorziening, waarvan we nu samen met 15 andere gezinnen mede-eigenaar zijn, en dragen \$0,40 per maand bij in de onderhoudskosten.

Het water heeft veel mogelijk gemaakt. Zo hebben we het gebruikt bij het maken van het cement-zandmengsel dat nodig was voor het verstevigen van de bakstenen, muren en dakplaten tijdens de bouw van ons huis. We gebruiken het water om te koken en te baden en het doen van de was en de afwas. Ook hebben we water nodig voor het schoonmaken van het toilet en het huis.

In het verleden betaalden we \$15,- per maand aan de groenten die we op de markt kochten. Nu gebruikt mijn vrouw ons afvalwater voor het kweken van allerlei groenten in onze tuin. Met het geld dat we hiermee besparen zullen we de schoolgelden van onze kinderen kunnen betalen. Soms hebben we zelfs groente over, die mijn vrouw dan aan de burens geeft.

Mijn kinderen zijn nu 3 en 5 jaar en vinden het erg leuk om in de tuin te spelen en te werken. Ze scheppen met kleine gereedschappen in de modder en ze geven graag de planten en bloemen water.

Water vormt voor ons een bron van voedsel, inkomsten en plezier en zal altijd een essentieel onderdeel van ons leven uitmaken.

Een waterig bestaan

Barbara Earth en Boonrada Amarutanunda, Thailand

Het midden van Thailand ligt slechts een meter boven de zeespiegel en is, om het hoofd boven water te houden, afhankelijk van de rivier de Chao Phraya die het water afvoert naar de Zuidchinese Zee. Eind september 2002 was door de volle maan het waterniveau van de oceaan tijdens de vloed heel hoog. De oceaan was gewoonweg te vol om nog meer water te kunnen verwerken en de rivier overstroomde, waarbij honderden dorpen onder water kwamen te staan.

Bezorgd reed ik in de richting van Bamboo House, mijn weekendhuisje in het dorpje Wat Nang. Op het punt waar het water en de weg samenkwamen was een geïmproviseerde nederzetting gebouwd. Ik parkeerde de auto en vervolgde de weg naar mijn huis in een gehuurde boot, onwerkelijk drijvend boven wat normaal gesproken onverharde weggetjes waren.

Ik werd afgezet bij het tuinhek. **Toen ik mijn huis binnenzwom** zag ik mijn bed drijven en merkte dat mijn koelkast onder water stond. Eén van de burens had mijn kippen gered, die nu met verbijsterde blikken op rondrijvende spullen zaten te klapwieken, hun ogen angstvallig op het water gericht. Met mijn voeten zocht ik naar mijn eigendommen die zich op de bodem van het modderige water bevonden en legde de spullen die ik vond op het drijvende bed om op te drogen. Ik was hier een tijdje mee bezig, maar toen ik naast me een rimpeling in het water zag die werd veroorzaakt door een zwemmende slang vertrok ik haastig.

Mijn buurvrouw Wongpen Niemong was met haar vier generaties omspannende familie in haar huis gebleven. Toen het water begon te stijgen had ze samen met haar volwassen dochter haar moeder, haar 3-jarige kleindochter en al hun bezittingen naar de bovenverdieping gebracht, waar ze een maand doorbrachten. Alles wat te zwaar was bleef beneden achter.

Dit was de ergste overstroming die Pen in haar 53-jarige leven had meegemaakt. Een klein metalen bootje dat aan de eerste verdieping was vastgebonden vormde hun enige reddingslijn. Iedere ochtend bracht Pen haar dochter met het bootje naar de nederzetting zodat ze naar haar werk kon gaan en iedere avond haalde ze haar daar weer op. Haar kleindochter moest iedere minuut van de dag in het oog worden gehouden om te voorkomen dat ze in het water viel. Ze wasten zichzelf in de rivier en urineerden er in, maar peddelden voor hun overige ontlasting naar de tijdelijke toiletten in de nederzetting. Pen's bedlegerige moeder moest zich behelpen met luiers. Hun afval konden ze alleen kwijt door naar het midden van de rivier te varen en het daar naar de bodem te laten zakken.

Terwijl de weken voorbij gingen begonnen zich ziekten te verspreiden en werd een tijdelijke kliniek opgezet. De verschrikking duurde maanden lang. Pas na lange schoonmaakperiode kon men weer naar het normale leven terug keren.

Het gewicht van het water dat vrouwen in Afrika en Azië op hun hoofd dragen, is gelijk aan het door de meeste vliegtuigmaatschappijen maximaal toegestane gewicht aan bagage per persoon (20 kilo).

Foto's

Pete Atkinson (Getty Images): pagina 90
G. Baden (Zefa): pagina 32
Martijn Beekman (Hollandse Hoogte): pagina 78
Bas Beentjes (Hollandse Hoogte): pagina 26
K+H Benser (Zefa): pagina 103
Jiri Büller (Hollandse Hoogte): pagina 41
Bushnell/Soifer (Getty Images): pagina 4
Corbis/TCS: pagina 68, 86
Brendan Corr (Panos Pictures): pagina 52
Erik Dreyer (Getty Images): pagina 12
Danny van Ewijk: pagina 93
Emely (Zefa): pagina 80
R. Jerome Ferraro (Getty Images): pagina 74
Mark Henley (Panos Pictures): pagina 25, 47
Rob Huibers (Panos Pictures): pagina 94
Jack Hollingsworth (Getty Images): pagina 98
Jeremy Horner (Panos Pictures): pagina 14
Marc van Gestel: pagina 37
Gaviel Jacan (Getty Images): pagina 70
Dick Kanters: pagina 18, 22, 38, 48, 50, 55, 57, 64, 85, 107, 108, 112
Krahmer (Zefa): pagina 44
Pete Leonard (Zefa): pagina 83
Miles (Zefa): pagina 67
Daniel O'Leary (Panos Pictures): pagina 88
Giacomo Pirozzi (Panos Pictures): pagina 28, 101
Halina Pluciennik (Zefa): pagina 104
Martin Puddy (Getty Images): pagina 21
J. Raga (Zefa): pagina 111
Chris Sattlberger (Panos Pictures): pagina 10
G. Schuster (Zefa): pagina 60
René Toneman: pagina 42
Darryl Torckler (Getty Images): pagina 34
Ami Vitale (Panos Pictures): pagina 97

Sponsors

(Hoofdsponsor)

ICCO

Postbus 151, 3700 AD Zeist, Nederland

Telefoon 030 692 78 11, www.icco.nl

ICCO is een interkerkelijke organisatie voor ontwikkelingssamenwerking met een eigen visie op structurele armoedebestrijding. In samenwerking met partnerorganisaties overal ter wereld steunt ICCO kansarme groepen in hun strijd voor een menswaardig bestaan. ICCO is een van de zes Nederlandse organisaties voor medefinanciering: organisaties die projecten ondersteunen met gebruikmaking van overheidsgeld.

Fabrique

Fabrique Design & Communicatie

Oude Delft 201, 2611 HD Delft,

Nederland

Telefoon 015 219 56 00, www.fabrique.nl

WL | delft hydraulics

WL | Delft Hydraulics

P.O. Box 177, 2600 MH Delft,

Nederland

Telefoon 015 285 85 85, www.wldelft.nl

Provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch,

Nederland

Telefoon 073 681 28 12, www.brabant.nl

M2D Marketing & Communication Advies

Maaskade 132a, 3071 NK Rotterdam,

Nederland

Telefoon 010 285 01 57, www.m2d.nl

Dankwoord

Allereerst wil ik mijn dank betuigen aan alle mensen die de moeite hebben genomen hun ervaringen met ons te delen. Veel van hun verhalen zijn niet in dit boek opgenomen, niet omdat ze niet interessant genoeg waren, maar omdat het er gewoonweg te veel waren en we een keuze moesten maken.

Ik wil ook graag de organisaties bedanken die financiële ondersteuning hebben geboden bij de totstandkoming van dit boek. Zij worden op pagina 115 met name genoemd. Speciale dank gaat uit naar Egbert Fokkema (ICCO) en tevens bedank ik Ron Thiemann (WL | Delft Hydraulics), Paul Roos (Fabrique), Jeroen van Eindhoven (M2D) en de Provincie Noord-Brabant.

Bij de selectie van de verhalen die in dit boek zijn opgenomen ben ik ondersteund door een panel bestaande uit Margaret Catley-Carlson (Verenigde Staten), Sir Richard Jolly (Verenigd Koninkrijk), Ahmed Abo Dehman (Saoedi Arabië), Gabriela Castellanos (Cuba) en Ayu Utami (Indonesië). Suzan Schapendonk van de Novib heeft me geholpen bij het selecteren van een aantal van de auteurs die deel uitmaakten van het panel.

Fabrique heeft het ontwerp en de lay-out verzorgd. Mijn dank gaat ook uit naar Peter McIntyre die de verhalen heeft opgeschoond. Lingua Nostra verzorgde de correctie van de tekst (door Nicolette Wildeboer) en de vertalingen naar het Spaans (door Eca Zepeda Irias) en Nederlands (door Nicole Rossel). Meester & de Jonge hebben het drukwerk verzorgd.

Dick Kanters wil ik speciaal bedanken voor zowel zijn gedetailleerde uitleg over de geschiedenis van de Alblasserwaard en Kinderdijk, als zijn prachtige foto's en zijn regelmatige telefoontjes om te vragen of hij me nog ergens mee kon helpen. Zijn enthousiasme was een inspiratie.

Tenslotte wil ik mijn collega's Eveline Bolt, Susanne Boom, Dick de Jong, Corina van der Koppel, Michel van der Leest, Arlex Sanchez Torres en Jan Teun Visscher bedanken voor hun zeer gewaardeerde bijdragen.

Sascha de Graaf